

Dienst†

TOERUSTING VAN WERKERS IN DE KERK

THEMANUMMER

Goed nieuws voor de samenleving

Nieuwe kansen voor missie in Nederland

Meedoen in Gods missie

Leren van missionaire projecten

Kerk in en met de buurt

Multiculturele kerkdienst

4|2019

Inhoud

INTRODUCTIE Navigatiekaarten 3

Anko Oussoren

BEZINNING Rijpe velden 4

Gienke Boersma

ONDERZOEK Duurzame kerk vernieuwing 10

Stefan Paas

COLUMN Gestuurde stewardess 15

Almatine Leene

INSPIRATIE Een wereld voor God te winnen 16

Derk Jan Poel en Peter Wierenga

UIT DE PRAKTIJK Meedoen in Gods missie 24

Hans Euser

PRAKTIJKVOORBEELD Elke zondag Pinksteren 30

Peter Sinia

BOEKBESPREKING Kerk tot bloei van je buurt 35

Peter Strating

BIJBELSTUDIE Nieuwe identiteit met een doel 38

Janita Geertsema

OVERZICHT Hulp bij missionair-zijn 39

Gienke Boersma

Samen nadenken over missionair-zijn 47

GEDICHT Uw lichaam 48

Anne Lies Mossel

Dienst†

67e jaargang
nummer 4, 2019

Dienst biedt concrete toerusting en ondersteuning aan ambtsdragers en andere werkers in de kerk, gericht op de dagelijkse praktijk van pastoraat, diaconaat, gemeentelijk functioneren en gemeenteopbouw.

Dienst verschijnt vier keer per jaar.

Redactie

Kees van Dusseldorp,
hoofdredacteur
Anko Oussoren
Derk Jan Poel
Peter Sinia
Annemarie Roth,
redactiesecretaris
Jacqueline van der Ziel,
eindredacteur

Redactiesecretariaat

Contact opnemen met de redactie kan via de website:
www.blad-dienst.nl.

Administratie

Buijten & Schipperheijn *Motief*
Postbus 22708
1100 DE Amsterdam
020-5241010
abonnement@buijten.nl

Nieuwe abonnementen en adreswijzingen *schriftelijk* of *per e-mail* aan de administratie doorgeven.
Abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van factuur.
Abonnementsprijs: € 12,45 per jaar.
Blokabonnement vanaf 10 ex.: € 7,80 per jaar.

IBAN NL45 INGB 0004 9210 87

© 2019 - uitgave van Buijten & Schipperheijn *Motief*

Basisontwerp: Theresia Koelwijn
Druk: Buijten & Schipperheijn

ISSN 0167-2401

Navigatiekaarten

Hoe ben je als kerk vandaag de dag missionair, hoe deel je geloof, hoop en liefde? Deze vraag vormt de aanleiding voor deze *Dienst* over de missionair-diaconale roeping van de kerk. In de praktijk kan missionair kerk-zijn namelijk best lastig zijn. Ik merk dat het vaak niet lukt óndanks een echt verlangen.

Mijzelf heeft het boek *Missional Map-Making* van Alan Roxburgh enorm geholpen. Vooral het beeld dat hij gebruikt is veelzeggend: dat wij in het missionair kerk-zijn vaak hopeloos verdwaald zijn. Je ziet de groene stip van de navigatie oplichten, maar eromheen zie je niets, alsof je midden in een weiland staat. Zelf heb ik dit een keer meegemaakt op vakantie en wat voelde ik mij toen verloren. Je moet navigatiekaarten op het juiste moment updaten. Roxburgh benadrukt dat we in een tijd leven waarin iedereen zijn eigen navigatiekaarten moet maken. Bovendien maken we navigatiekaarten terwijl we al onderweg zijn. Je kunt veel van elkaar leren, elkaar inspireren, maar lokaal zul je zelf de vertaalslag moeten maken.

Vier uitdagingen

Zonder dat we exact weten hoe de navigatiekaarten eruit komen te zien, krijgen we vier uitdagingen in beeld.

1. Probeer helder te krijgen hoe de eigen context is veranderd. Hoe is de kerk de afgelopen twintig jaar veranderd? En de omgeving, de stad? Hoe zijn de mensen veranderd? Wat vinden mensen van de activiteiten van de kerk?
2. De kerk heeft geen duidelijke grenzen meer: wie horen er wel bij en wie niet? Creëer een sfeer van openheid en gastvrijheid. Mensen moeten de ruimte krijgen om hun levensverhaal te delen, zodat ze ontdekken dat God betrokken is op hun leven. Deze verhalen vormen de kernidentiteit van de kerk.
3. Focus als leidinggevende niet op wat kerkleden nodig hebben, maar help gemeenteleden bij de taak die ze hebben in de samenleving. Zo kunnen christenen belangrijk zijn voor de samenleving. Ontdek hoe een christelijke parallelle cultuur eruit kan zien en breng dat in praktijk (denk aan gastvrijheid, helpen van de armen).
4. Zorg ervoor dat kerkleden en buurtbewoners met elkaar in gesprek zijn en blijven over het concrete leven. Maak plekken waar dit veilig kan, waar geluisterd wordt naar elkaars verhalen en oog is voor elkaars behoeften.

Deze vier uitdagingen zul je in deze *Dienst* in de verschillende artikelen tegenkomen. Met dit themanummer hopen wij gemeenten te helpen om lokaal de eigen navigatiekaarten te maken. Op de werkconferentie *Kerk zijn op de rand* op 25 januari kun je samen met anderen verder nadenken over missionair kerk-zijn anno 2020.

Anko
Oussoren

Rijpe velden

Nieuwe kansen voor missie in onze samenleving

Nederland lijkt een zendingsland te zijn geworden. Vanuit het buitenland worden zendelingen ingevlogen om in ons land het evangelie te verkondigen. Maar zit onze samenleving nog wel te wachten op God? Als christen kun je het gevoel hebben dat het totaal geen zin heeft om over Jezus te beginnen. Wie met het verhaal van Jezus bij mensen aankomt, moet vaak eerst drempels wegnemen. En toch zien we nieuwe kansen voor evangelisatie. Laten we samen op zoek gaan naar die openingen in de samenleving.

Gienke
Boersma

Als christen kun je het gevoel hebben dat het totaal geen zin heeft om het verhaal van Jezus te delen. Weerstand en afwijzing of – op zijn best – vriendelijke onverschilligheid is vaak wat we verwachten. Niet zozeer omdat mensen Jezus niet moeten, maar omdat christenen er vaak een puinhoop van hebben gemaakt. Veel mensen zijn beschadigd en ontnuchterd door de manier waarop christenen met hen zijn omgegaan. Door de rol van de kerk in misbruikzaken of door oneigenlijk gebruik van macht.

Daarnaast leeft de gedachte dat God niet meer nodig is om ons leven te verklaren, en ook niet voor onze gezondheid of ons geluk. God lijkt totaal niet relevant voor ons leven in de wereld, hooguit voor onze ziel, een toekomstig leven. Het geloof wordt gezien als een religieus sprookje van vroeger. Voor sommigen gaat het zelfs nog verder dan dat. Ze zijn blij dat ze bevrijd zijn van een veroordelende God die hun allerlei regels oplegt. Het geeft hun een gevoel van bevrijding om niet in God te hoeven geloven. Vrij van opgelegde regels, religieuze sprookjes en godsdienstige dwang. Vrij om zelf uit te maken wat je gelooft.

Kijken naar mogelijkheden die er wél zijn voor het evangelie

Het hierboven geschetste beeld kan verlamrend werken. En botst het christelijk geloof niet met het heersende gevoel dat iedereen elkaar moet vrijlaten, dat niemand het recht heeft om een ander te vertellen wat hij of zij moet geloven? Trouwens, hebben we wel wat in te brengen? Heeft geloven toegevoegde waarde? Waar zit nog een opening om het met mensen over het 'goede nieuws' te hebben?

Kijken met Jezus' ogen

Wat bij dit alles ontspannend kan werken, is het besef dat weerstand tegen het christelijk geloof niet nieuw is. Ook in Jezus' tijd was afwijzing van het goede nieuws aan de orde. Wanneer Jezus

*Het geloof
wordt
gezien als
een religieus
sprookje van
vroeger*

© Hans Buurman

de zeventig leerlingen uitzendt, bereidt hij hen voor op afwijzing (Marc. 6). Verspil er geen tijd en moeite aan, laat Hij weten. Schud het stof af en trek dan verder, naar daar, waar je wel ontvangen wordt. En tegelijk ziet Jezus velden vol gewas, rijp om te oogsten (Joh. 4). Dus laat je niet ontmoedigen door afwijzing en onverschilligheid, maar leer te kijken met Jezus' ogen. Staren we ons blind op de harde bodem, het onkruid, of zien ook wij de rijpe velden? Het is een interessante oefening om op een frisse manier te kijken naar de kansen en mogelijkheden die er wél zijn voor het evangelie. Zomaar duiken er dan onverwachte sporen van Gods koninkrijk op.

Als we op een frisse manier kijken, dan valt op dat er ook verhalen klinken van verlies. Yvonne Zonderop, journalist en trendwatcher, vindt dat we in Nederland te radicaal hebben afgerekend met het christendom. Zij ziet religie als een bron van rijkdom. Ze wijst erop dat we de christelijke traditie als oud vuil hebben weggezet en het daar niet meer over willen hebben. Yvonne pleit voor het herontdekken van de bijbelse verhalen als bron van spiritualiteit.

Een ander verhaal van verlies is dat door het verdwijnen van kerken er plekken verloren gaan waar mensen vanuit verschillende lagen van de bevolking elkaar ontmoeten. Waar iedereen welkom is, ook wanneer je zelf denkt niets te brengen te hebben. De kerk heeft een belangrijke functie als bindmiddel in de samenleving, een netwerk van mensen die naar elkaar omzien.

Zien ook wij
dat de velden
rijp zijn om te
oogsten?

Ruimte voor gesprek

Een aspect dat daarbij ook een rol speelt, is dat veel mensen hun anker kwijt zijn. Mensen missen een plek om verlieservaringen en onmacht te bespreken en komen met hun zingevingsvragen nu bij de psychiater. Filosoof Guido Vanheeswijck zegt het zo (De Nieuwe Koers 2019-6): “We hebben nauwelijks nog taal om de keerzijde van het leven te benoemen. Men doet vaak alsof we voorbij zijn aan de grote vragen van het geloof, over eindigheid en oneindigheid, over de waarde van het menszijn, de zin van het leven. Dat mag je voor jezelf uitmaken. Maar deze vragen en thema’s zijn nog steeds vragen die ons in de basis raken.”

Mensen ervaren God op veel meer manieren dan ze zich bewust zijn

Het is maar de vraag of de gedachte klopt dat God niet meer nodig is in onze samenleving. Ook christenen laten zich gevangen nemen door deze gedachte, zelfs wij denken zomaar dat we God niet meer kunnen tegenkomen in de samenleving. Maar de realiteit is dat christenen altijd een minderheid zijn geweest. We denken misschien dat God er niet meer toe doet, dat God verdwijnt uit de samenleving, maar Gods aanwezigheid verdwijnt niet! Mensen ervaren God op veel meer manieren dan ze zich bewust zijn.

Aan de keukentafel, bij de koffieautomaat en in talkshows lijkt nieuwsgierigheid het soms te winnen van vooroordeel. Religie blijkt een immense bron van inspiratie voor nieuwkomers uit alle windstreken. En jongvolwassenen verdiepen zich juist weer in

godsdienst en spiritualiteit. Ook in de politiek duikt de christelijke erfenis steeds weer op, doordat we er onze cultuur, democratie en ethiek aan ontleen. Het christelijk geloof wordt niet meer uitsluitend negatief weggezet, maar er is ruimte ontstaan om het gesprek met elkaar aan te gaan. Dit roept wel de vraag op of we als christenen en als kerk willen meedoen aan dit gesprek. Hoe voeren we die gesprekken? Hoe sluiten we aan op de vragen die mensen hebben? Is het een verhaal dat leeft in de praktijk van alledag?

Zoeken en ontdekken

Cruciaal is daarom hoe we dat gesprek voeren. De praktijk is vaak dat we het als moeilijk ervaren om woorden te vinden die de ander begrijpt. Het verhaal van Jezus vraagt dan ook om je in te leven in de ander en met het evangelie daarbij aan te sluiten. Evangeliseren vraagt om geduld, bedachtzaamheid en ruimte voor de ander om het verhaal van Jezus zich eigen te maken. Een valkuil bij evangelisatie kan namelijk zijn dat je graag in één keer het hele evangelie wilt uitleggen. Jezus zelf spreekt vooral over zoeken en ontdekken. Hij laat zijn discipelen langzaam maar zeker steeds meer van Zichzelf zien, tot ze zelf tot de conclusie komen dat Hij wel de Beloofde moet zijn. Iets in beweging zetten bij mensen, door goede vragen te stellen, door open en eerlijk te zijn, dat kan al een belangrijk doel zijn in het missiewerk. Breng God eens ter sprake en je zult ontdekken dat Gods Geest je al lang voor was.

Daarbij moeten we oppassen dat we de ander niet ‘onze waarheid voorhouden’ vanuit het idee dat de ander dezelfde waarheid ‘moet’

**Breng God eens ter
sprake en je zult
ontdekken dat
Gods Geest je al
lang voor was**

gaan geloven. Uit een recent onderzoek van de Barna Group komt naar voren dat christenen het verlangen verliezen om hun geloof te delen. Van de onder-vraagde Amerikaanse christelijke jongvolwassenen (20-34 jaar) geeft 47 procent aan dat ze het verkeerd vinden om te evangeliseren in de hoop dat die ander tot dezelfde overtuiging komt. Tegelijkertijd vindt 73 procent dat ze goed zijn in het delen van hun geloof. Ook al is de Amerikaanse context niet te vergelijken met de Nederlandse, wat vooral opvalt is dat jongvolwassenen verschil zien tussen je geloof delen en evangelisatie. Jongeren kunnen wel degelijk enthousiast zijn over het delen van hun geloof. Bekeringsdrang is alleen niet de manier waarop zij willen evangeliseren.

..... We moeten weten wat de vragen en behoeften van de ander zijn

Missionair kerk-zijn

Bovendien hebben jongeren vandaag de dag heel andere vragen dan voorgaande generaties. Voor jongeren zijn vragen die te maken hebben met angst en schaamte veel relevanter dan vragen naar schuld en verlossing. Het is belangrijk om te focussen op de vragen die bij jongeren leven, en om te proberen daarbij aan te sluiten. Dit geldt natuurlijk niet alleen voor jongeren. In het algemeen is het zo dat we moeten weten wat de vragen en behoeften van de ander zijn.

Nieuwe vormen

Belangrijk is dat we op zoek gaan naar nieuwe vormen van missie. Veranderingen in de maatschappij vragen om vormen die aansluiten bij het leven van mensen en de vragen die ze hebben. Net zoals in het onderwijs de leermethodes veranderen en meebewegen met de tijd, zo zullen ook evangelisatievormen veranderen. De tijd van de zeepkist ligt ver achter ons, maar het kraampje met christelijke lectuur op de plaatselijke braderie zal bij velen wel bekend zijn. Door de jaren heen ontstonden creatieve en onconventionele benaderingen. Bijvoorbeeld de Jezus-fanclub van Peter Scheele, of mime; om te ontroeren of mensen juist uit hun comfortzone te halen.

..... Mensen hebben vooral behoefte aan een veilige plek om vragen te stellen

Waar mensen nu vooral behoefte aan hebben, is een veilige plek om vragen te stellen. Een plek waar ze vrijheid ervaren en ongedwongen over leven en geloof kunnen praten. Een Alpha-cursus kan zo'n plek zijn, of een buurtmaaltijd. Maar ook een meer traditionele clubavond kan daarvoor geschikt zijn als rekening wordt gehouden met het zoeken en ontdekken van de ander.

En er is meer: het gaat er bij evangelisatie om dat we ingeschakeld worden in de missie van God. Evangelisatie is een deel van Gods missie en ze kan vormen aannemen die een meer diaconaal karakter hebben. We zien dat steeds meer kerken van betekenis willen zijn voor de buurt. Met projecten die het sociaal welzijn bevorderen en die ontmoetingen tussen mensen faciliteren. Het gebruik van dit soort ontspannen vormen kan nieuwe kansen creëren. Er kan ruimte ontstaan voor een goed gesprek waarin het evangelie ook met woorden gedeeld kan worden. Vanuit de onderlinge ontmoeting kunnen mensen biddend bij God gebracht worden en kan ook pastoraat een plek krijgen.

Arbeiders voor de oogst

De vraag is: zien ook wij de rijpe velden? Wat we zien is dat jongeren openstaan voor vragen over het leven, over hoop en verlangen. We zien ouderen die terugblikken op – naast hun mooie herinneringen – keuzes uit het verleden en zich afvragen waar ze met hun verlies, onmacht en gevoelde schuld terechtkunnen. Niet zelden om wat een ruzie of scheiding met de relatie met hun kinderen en anderen heeft gedaan. Er kloppen migranten aan de deur van onze woonplaats. Velen van hen kennen Jezus niet, maar komen op hun

Missionair kerk-zijn

*Kunnen we een
nieuwe familie
vormen voor
nieuwkomers?*

reis door Europa in aanraking met christenen. Moslims ontdekken in het Westen de bevrijdende liefde van Jezus en het vaderhart van God. God doet wonderen van geloof en moed, en geeft door het leven van deze mensen prachtige getuigenissen aan de kerk. Kunnen we een nieuwe familie vormen voor deze nieuwkomers, waar ze kunnen groeien in geloof?

In die zin zijn de velden rijp om te oogsten, maar het eerlijke verhaal is dat er ook gewied moet worden. In ons eigen leven kan hoogmoed spelen of onverschilligheid, dit moet overwonnen worden. We mogen ons hart en onze handen openen voor God en de ander. Wij worden niet alleen ingeschakeld als de *boodschapper* van goed nieuws, we mogen ook goed nieuws *zijn*. Als we leren kijken met de ogen van Jezus en Hem volgen, zou het zomaar kunnen blijken dat er ook nu velden klaarliggen om geoogst te worden, voorberekt door Hemzelf. Bid de Heer van de oogst om arbeiders.

Gienke Boersma-Vreugdenhil werkt als coördinator partners en programma's bij Verre Naasten en is adviseur van deputaten Ondersteuning kerken, classes en missionaire initiatieven in de GKv.

..... Er kloppen migrantenvan de deur van onze woonplaats

Duurzame kerk vernieuwing

Leren van missionaire projecten

Zo'n twintig jaar geleden kwamen op verschillende plaatsen spontaan initiatieven tot stand om nieuwe gemeenten te planten. Een belangrijke impuls kwam vanuit de Verenigde Staten: de groeiende aandacht voor het werk van Tim Keller, predikant van de Redeemer Presbyterian Church in New York. Keller maakte als gereformeerd theoloog gemeentestichting acceptabel voor gereformeerde kerkgenootschappen in Nederland. Welke lessen zijn er te leren van de kerkplantingen in ons land?

Stefan Paas

Zelf ervaar ik die eerste jaren van onze eeuw nog altijd als een heel bijzondere tijd. Een door God gegeven tijd waarin Hij zijn kerk opschudt en nieuwe initiatiefnemers laat 'opstaan'. Precies rond de tijd dat velen in de kerk klaagden dat de grote leiders in de kerk waren verdwenen, stonden er nieuwe personen op. Nieuwe leiders – minder dominant aanwezig misschien en vooral via andere media opererend – die de kerken op sleeptouw namen. Maar nu ging het minder over ethische dilemma's of zuiverheid in de leer. Het ging over de vraag hoe het evangelie weer kon spreken tot mensen die de kerk vaarwel hadden gezegd, of zelfs nooit een kerk vanbinnen hadden gezien.

De taal van kerkplanting, met termen als 'missionaire gemeenschapsvorming' en 'missionair pionieren', burgerde razendsnel in. Onder de laatste term is de beweging bijvoorbeeld geland in de Protestantse Kerk in Nederland, waar momenteel missie en kerkvorming hoog op de agenda staan. Terugkijkend verbaas ik me erover hoe iets wat zo klein begon inmiddels zo breed verspreid is geraakt. Het doet denken aan een uitspraak van Bill Hybels: "Overschat niet wat je in een jaar kunt bereiken, maar onderschat niet wat er in tien jaar kan gebeuren".

Er stonden nieuwe leiders op die de kerken op sleeptouw namen

Vragen en uitdagingen

Inmiddels zijn we twintig jaar verder en naderen al heel wat gemeentestichtingen van het eerste uur de volwassenheid. We hebben nu scherper in beeld wat de opbrengsten zijn. Zo zijn er bijvoorbeeld verschillende onderzoeken die laten zien dat we – met wat slagen om de arm – kunnen vaststellen dat nieuwe gemeenten meer nieuwe gelovigen trekken dan oudere gemeenten. Er zijn ook verschillende boeiende studies van vernieuwende vormen van liturgie, pastoraat, leiderschap en dergelijke in kerkplantingen. Tegelijk krijgen we ook de vragen en uitdagingen scherper in beeld.

De kapel van het Kleiklooster

© Michiel Wijnbergh

Om er een paar te noemen:

- Wat gebeurt er met de (gereformeerde) identiteit van nieuwe gemeenten?
- In hoeverre zijn deze pioniersplaatsen op termijn in staat zichzelf financieel te bedruipen?
- Is nadruk op experimenteren en voortdurende ontwikkeling te verzoenen met het vormen van nieuwe generaties, het doorgeven van geloofskennis, de rust die gezinnen ook nodig hebben?
- Zijn er voldoende missionair begaafde pastors om zulke plekken te leiden en om nieuwe plekken te stichten?
- Brengt dat hele pionieren niet veel onrust in de kerk en is die mogelijke onrust wel heilzaam?

Duurzaamheid

In mijn eigen onderzoek vat ik deze vragen samen onder de noemer 'duurzaamheid'. Die term duidt op de houdbaarheid van een initiatief, het vermogen van een project om zich over langere tijd stabiel te ontwikkelen en in stand te blijven. Anders gezegd: een kerkplanting is duurzaam als er niet meer in gestopt hoeft te worden dan eruit komt. In het model dat ik heb ontwikkeld, door de zendingsliteratuur te bestuderen én door onderzoek te doen naar de gangbare pionierspraktijk in Nederland, ben ik gekomen tot vijf belangrijke dimensies van missionaire duurzaamheid.

1. **Mensen:** een gemeenschap is duurzaam wanneer zij meer mensen zonder kerkelijke betrokkenheid aantrekt dan dat zij mensen verliest aan de 'wereld';

Kerkplanting is duurzaam als er niet meer in gestopt hoeft te worden dan eruit komt

Kerkplanting

2. *Geld*: een gemeenschap is duurzaam wanneer zij niet meer geld van externe bronnen nodig heeft dan zichzelf weggeeft aan andere kerken of goede doelen;
3. *Theologie*: een gemeenschap is duurzaam wanneer zij naar het bezonnen oordeel van andere, verwante kerken een betrouwbare en inspirerende voortzetting geeft van de traditie waarin zij staat;
4. *Spiritualiteit*: een gemeenschap is duurzaam wanneer zij het geloof en de energie van haar leden niet uitput, c.q. van hen niet meer vraagt op dit gebied dan zichzelf kan aanvullen;
5. *Reputatie*: een gemeenschap is duurzaam wanneer zij geen schade toebrengt aan de reputatie van de kerk in het algemeen, het kerkgenootschap waartoe zij behoort, en aan kerkplanting.

Kerkverband

Als deze vijf zaken allemaal belangrijk zijn, dan is ook duidelijk dat 'succes' in een van deze dimensies kan samenhangen met 'schade' in een van de andere dimensies. Een kerk kan bijvoorbeeld enorm succesvol zijn op het gebied van groei, maar tegelijk grote reputatieschade aanbrengen aan de kerk in het algemeen (denk aan manipulatie of misbruik). Of financieel zeer afhankelijk zijn van anderen (bijvoorbeeld wanneer de kerk vooral mensen trekt die weinig geld hebben, of er niet in slaagt haar leden geefdiscipline bij te brengen). Een kerk kan zeer betrouwbaar zijn in de leer, maar daarbij de spiritualiteit en motivatie van haar leden uitputten door een cultuur van controledwang of voortdurende conflicten.

Hier is het belangrijk om te zeggen dat er vrijwel geen gemeente zal zijn die duurzaam is op al deze vijf gebieden. Vandaar dat ik ook benadruk dat elke gemeente in een 'ecosysteem' staat met andere gemeenten. Duurzaamheid kan alleen bereikt worden als gemeenten samenwerken en elkaar aanvullen. Een kerkverband

Gemeente-
leden van de
Stadshartkerk
steken de
handen uit
de mouwen
op de Zondag
voor de stad

Kerkplanting

kan daarvoor een prachtige omgeving zijn. Bijvoorbeeld doordat rijkere gemeenten in het midden van het land armere gemeenten in het westen helpen, terwijl die armere gemeenten trainingen voor missionair kerk-zijn verzorgen in kerken in het midden. Onderlinge waardering en erkenning dat geen enkele kerk op al deze vijf gebieden voorbeeldig kan zijn, zijn daarbij behulpzaam.

Geleerde lessen

Als we het duurzaamheidsmodel naast praktijkervaringen in enkele missionaire projecten binnen de GKv leggen, kunnen we het volgende noteren.

1. *Mensen*. Vanaf het allereerste begin moet heel duidelijk zijn wat de missie is. Kan men concrete voorbeelden overleggen, verhalen vertellen, ervaringen delen waaruit blijkt dat dit project nodig is? En wat de leiders betreft: kunnen zij intensieve missionaire betrokkenheid aantonen?
2. *Geld*. Op zichzelf is het niet erg als een kerkplanting ook op langere termijn niet kostendekkend is. We denken immers 'ecologisch'. Ook in het Nieuwe Testament moest de gemeente uit Korinthe die uit Jeruzalem financieel bijspringen. Bedenk wel: echte missionaire vernieuwing die bruggen slaat naar geseculariseerde Nederlanders is 'moeilijk zendingsterrein' waar geen snelle bekeringsgroei te verwachten is. Het houdt in dat een project niet op korte termijn financieel zelfstandig zal zijn. Volgens recente studies naar vernieuwing en startups is de meest effectieve financieringsvorm gericht op het geven van relatief kleine bedragen over een relatief lange periode. Anders gezegd: je bekostigt niet de hele begroting (de pioniers zullen er dus een betaalde baan naast moeten hebben of een vriendenkring organiseren), maar je zorgt wel voor een zekere vastigheid en betrouwbaarheid voor een lange periode. Dit bevordert het aantrekken van mensen die niet op zoek zijn naar financiële veiligheid, én mensen die ondernemend genoeg zijn om te werken aan innovatieve vormen van financiering. Ook bevordert deze manier van steun geven dat pioniers een deel van hun tijd buiten de gemeente doorbrengen en zo op een meer natuurlijke manier in de samenleving staan.
3. *Theologie*. Eerder onderzoek van Mark van Leeuwen heeft laten zien dat leiders van kerkplantingen in de GKv zich in hoge mate verbonden voelen met de gereformeerde traditie, en kernpunten daarvan hartelijk onderschrijven. Uiteraard komen we hier op spannende vragen die zich ongetwijfeld nooit voor iedereen bevredigend laten beantwoorden. Belangrijk is hier dat we 'gereformeerd' niet beschouwen als iets wat voor eens en voor altijd dichtgetimmerd kan worden, maar wat telkens weer in nieuwe contexten ontdekt en opnieuw geformuleerd moet worden.

Duurzaamheid
wordt alleen bereikt
als gemeenten
samenwerken en
elkaar aanvullen

'Gereformeerd'
moet telkens
opnieuw ontdekt
en geformuleerd
worden

De missionaire uitdaging van een niet-kerkelijke omgeving is voor kerkplanters het kiezen uit elementen van hun traditie. Aan de ene kant leidt dit tot verlies, maar aan de andere kant ook tot een nieuwe toewijding aan die elementen die belangrijk en inspirerend blijken te zijn. Voor kerkverbanden lijkt het me belangrijk om juist hier vertrouwen te hebben dat de Heilige Geest in de zending voorop gaat en de kerk opnieuw zal leren wat waardevol is in de gereformeerde traditie. In de praktijk zal dit betekenen dat men 'laag' moet zitten op controle en 'hoog' op het toerusten en uitzenden van goed opgeleide en beproefde mensen. Het is een cruciaal aandachtspunt zorgvuldig te kijken naar leidinggevendenden die beschikken over een goedgevulde theologische gereedschapskist naast missionaire hartstocht.

4. *Spiritualiteit*. Het begrip 'spiritualiteit' heeft een boek nodig om goed beschreven te worden; hier denk ik vooral aan bezieling, die voortkomt uit de wetenschap waarvoor men leeft en waarvoor men het doet. Missionaire spiritualiteit is positief en doelgericht; zij laat zich niet te veel afleiden door allerlei binnenkerkelijk gedoe. Vertaald in een kerkplanting betekent dit dat de cultuur van zo'n gemeenschap is gericht op vernieuwing omwille van het evangelie en geloofsgroei, niet om 'hip' of 'eigentijds' te zijn als zodanig.
5. *Reputatie*. Een belangrijke vraag is of en in hoeverre de onderzochte kerkplantingen hebben bijgedragen (of juist afgedaan) aan de reputatie van de kerk in de samenleving, of die van de GKV bij andere kerken. Feit is dat de PKN de laatste jaren steeds sterker inzet op pionieren, en daarbij ook nadrukkelijk heeft geprobeerd te leren van de ervaringen van de kleine gereformeerde kerken in Amsterdam. Het naar binnen gekeerde en zelfgenoegzame imago van de GKV bij andere kerken is daardoor mogelijk verbeterd.

Stefan Paas is theoloog en publicist. Hij is hoogleraar missiologie en interculturele theologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam en hoogleeraar missiologie aan de Theologische Universiteit Kampen.

Dit artikel is een samenvatting van een hoofdstuk uit de bundel *Kleine Gereformeerde Missionaire Ecclesiologie* (te vinden op www.missionair.nl onder 'missionaire kerkvernieuwing'). Stefan Paas heeft onderzoek gedaan naar christelijke missie in een postchristelijke omgeving. Als pionier en onderzoeker is hij nauw betrokken bij Amsterdam in Beweging. Dit netwerk van kerken en pioniersplekken vormde een belangrijke impuls voor missionaire vernieuwing in de gereformeerde kerken. Binnen dit netwerk ontstonden onder meer Stroom Amsterdam, het Kleiklooster, Hoop voor Noord, Via Nova, de Aker, de pop-upkerk van Rikko Voorberg en de Stadshartkerk.

Gestuurde stewardess

Als je vliegt met kleine kinderen heb je al snel contact met de stewards en stewardessen aan boord. Zodra je in het vliegtuig stapt, zijn ze je van dienst. Ze houden een baby vast als je naar de wc moet, zorgen dat je alles bij de hand hebt en ruimen je spullen voor je op. Dat waardeer ik altijd zeer, want twaalfuren met een of twee kleine kinderen in een vliegtuig is behoorlijk stressvol. Normaal heb ik dan ook geen tijd voor een praatje, maar begin dit jaar waren mijn kinderen wonderbaarlijk rustig en kreeg ik een bijzonder gesprek met een stewardess.

Nieuwsgierig

De stewardess vroeg wat ik in Nederland had gedaan en ik vertelde dat ik onder meer had gepreekt in verschillende kerken. Haar ogen begonnen te stralen en ze antwoordde dat ze een paar weken geleden voor het eerst naar de kerk was geweest. Ze had een heel aantal keren langs een kerk gefietst, was nieuwsgierig geworden en had een dienst bijgewoond. Sindsdien ging ze elke zondag naar de kerk. De stewardess had nog veel vragen, met name over hoe je nu precies bidden moet, maar was dankbaar dat ze mij in het vliegtuig tegenkwam om daarover te praten.

Haar verhaal liet mij ook stralen en bemoedigde mij enorm. Soms word ik moedeloos omdat zoveel mensen de kerk en het christelijk geloof achter zich laten. Om dan tijdens een vliegreis te horen dat iemand uit zichzelf de kerk binnenstapte, is fantastisch.

Drie-enige God

Alhoewel, 'uit zichzelf' is waarschijnlijk te menselijk gesteld, zo iets kan bijna niet uit jezelf komen. Al begrijp ik niet altijd precies hoe de Heilige Geest werkt, het mag duidelijk zijn dat God aan het werk is als iemand gelooft. Haar verhaal hielp mij om dat weer te beseffen. We hebben in onze tijd veel gesprekken over missionair kerk-zijn en we denken vele projecten uit, maar voor je het weet vergeet je dat het allemaal bij God begint. Missionair kerk-zijn betekent dat we onderdeel zijn van de missie van de drie-enige God. Toen God de Zoon op aarde was, deed Hij niets zonder de Vader en de Geest. Jezus was de gestuurde, maar handelde nooit alleen. En dat geldt ook voor de Geest. De Geest wijst in alles op Jezus en de Vader. Zo worden wij eropuit gestuurd en kunnen we onze opdracht onmogelijk uitvoeren zonder de drie-enige God. We worden ingezet, maar allereerst is het vooral God die werkt. De stewardess was daar het levend bewijs van.

Dr. Almatine Leene is predikant in de NG-kerk in Stellenbosch-Wes (Zuid-Afrika) en docent dogmatiek aan hogeschool Viaa in Zwolle.

Almatine Leene

Een wereld voor God te winnen

Kerk in en met de buurt

Waarom zou er een kerk zijn en wat is eigenlijk het doel van jouw gemeente? Het is een vraag waar hele boeken over geschreven zijn; die blijven tegenwoordig in de kast. Plaatselijk zijn visies en rapporten uitgedacht; niet zelden belanden ze in een bureaula. Toch denken wij dat het een vraag is waar jij als ouderling, diaken of kerklid mee bezig zou moeten zijn. Want voor wie is de kerk er? Voor onszelf? Voor de jeugd? Voor mensen in je buurt? Voor God en zijn eer? Jullie antwoord bepaalt in belangrijke mate of en hoe je als kerk een rol speelt in je buurt.

Derk Jan
Poel

Nadenken over 'kerk in en met de buurt' start niet met jouw kerk of buurt, maar met onze liefdevolle God. Wat wil Hij met de wereld? En met jouw gemeente?

God heeft een doel: Hij wil de hele, prachtige en goede wereld die Hij maakte terug. Hij zoekt herstel!

God neemt initiatief: Zowel de schepping als het herstel daarvan is zijn idee! Het herstel is mogelijk door zijn Zoon. En dat herstel krijgt mede vorm via zijn volk.

Peter
Wierenga

God heeft een instrument: Hij maakt de kerk een teken en instrument van zijn Koninkrijk, om zijn grote daden te verkondigen. Ze is er om zijn verlangen en liefde te laten zien in woord en daad.

God is bezig met het herstellen van deze wereld die door zonde is aangetast. Dat herstel gaat over de relatie tussen Hem en mensen, maar ook over relaties tussen mensen onderling en onze relatie met zijn schepping. We noemen dit *missio Dei* – Gods missie. Je proeft daar Gods verlangen in. En God zou God niet zijn als Hij daarbij niet de eerste stap zet. Hij gebruikt zijn kerk voor het verder vormgeven van die sjalom. Wij mogen het evangelie handen en voeten geven. Er is een wereld voor Hem te winnen.

Hoe win je die wereld? Hoe werk je mee aan herstel? Laat je allereerst inspireren door Gods liefde. Denk daarnaast aan herstel van heel het leven. Verbind heel nadrukkelijk wereld en kerk aan elkaar. En kies er ten slotte voor om je leven in te richten vanuit Gods missie. Dit werken we verder uit.

Pionieren

Die liefde en missie van God kunnen je inspireren en uitdagen, of juist in verlegenheid brengen. Want die missie is gericht op heel het leven en de hele mens, én op alle mensen. In de praktijk blijkt dat de traditionele kerken nog maar een beperkt deel van de samenleving bereiken. Er zijn daarom allerlei vormen van pionieren gestart. Dat bleek nodig om mensen te bereiken daar waar kerk en evangelie nu niet 'binnenkomen'. Een noodmaatregel. Maar als God gericht is op heel het leven en heel de wereld, nemen we als kerken dan genoegen met een noodmaatregel? Of inspireert de nood ons om ook zelf meer van betekenis te zijn? Wat kunnen we dan leren van deze pioniersinitiatieven? Hoe kunnen ze ons helpen op onze eigen plek kerk te zijn in en voor de buurt?

Zoeken en verlangen

Paulus zegt: "Het was Gods bedoeling dat ze Hem zouden zoeken en Hem al tastend zouden kunnen vinden, aangezien Hij van niemand van ons ver weg is. Want in Hem leven wij, bewegen wij en zijn wij" (Hand. 17:27-28a). De zoektocht naar God is dus iets wat God zelf in mensen heeft gelegd.

In de pioniersplek Assen Zoekt ontdekten ze dat mensen wel op zoek zijn, maar er niet aan denken om te zoeken in een kerk. Ook werd duidelijk dat in deze zoektocht drie verlangens te onderscheiden zijn:

1. Een verlangen naar *spiritualiteit*. Er zijn misschien niet veel mensen druk met spirituele zaken, maar er zijn er wel veel die zeggen: "Ik geloof wel dat er iets is, maar ik weet niet precies wat".
2. Een verlangen naar *goede relaties* met andere mensen. Veel mensen zoeken naar vormen en manieren hoe ze relaties goed kunnen houden.
3. Een verlangen om *van betekenis te zijn*. Veel mensen zeggen: "We willen wel iets doen voor de ander, maar we weten niet hoe".

Traditionele kerken
blijken maar een
beperkt deel van
de samenleving te
bereiken

Missionair-diaconaal

Deze drie verlangens vinden we ook terug in de praktijk van de gemeenteopbouw in de drie dimensies *boven, binnen* en *buiten*. Ze zijn een uitwerking van de twee geboden die volgens Jezus de belangrijkste zijn: God liefhebben met je hele hart en je naaste als jezelf. Dit is de kern van wat we geloven, de kern van kerk-zijn. Een kerk is in balans wanneer er aandacht is voor de liefde voor God (bovendimensie), de liefde voor elkaar (binnendimensie) en de liefde voor de ander (buitendimensie).

- Zijn in jouw kerk en in jouw persoonlijk leven deze drie liefdes in balans?
- Waar ligt in jouw gemeente nu het zwaartepunt?
- Waar verlang je naar?

De **Stadshartkerk** in Amstelveen organiseert regelmatig een *Zondag voor de stad*. De inspiratie daarvoor vindt ze in deze woorden van Jezus: "Ik ben niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen". Op deze zondag is er geen 'normale' kerkdienst, maar steekt men de handen uit de mouwen. Gemeenteleden zetten zich samen in voor Amstelveen door verschillende activiteiten voor verschillende leeftijdsgroepen. Zo hopen ze samen een lichtpuntje te zijn voor anderen, en nieuwe mensen te leren kennen. Evangeliseren is niet het doel op zich, maar als mensen vragen waarom deze activiteiten worden georganiseerd of door wie, dan ontstaan vaak heel mooie gesprekken.

De hele schepping: dat is integraal

Het eerste wat we leren van nieuwe initiatieven is dat Gods missie integraal is. Dat wil zeggen, gericht op de hele mens en het hele leven. In de Bijbel zijn woord en daad één geheel, ze kunnen niet zonder elkaar. Een missionaire kerk zet zich in voor werken van barmhartigheid en sociale gerechtigheid én voor evangelisatie en bekering. We noemen dat ook wel 'integral mission'; het is een manier van geloven en kerk-zijn die heel het leven raakt. Het leven van individuele gemeenteleden en van de kerk als gemeenschap.

.....
Jezus wil gevolgd worden in onze kerk, in ons netwerk en in onze buurt

Jezus volgen raakt het leven van alledag, op zondag en op maandag. We weten dat God in mensen komt wonen die Hem liefhebben. En dat Jezus gevolgd wil worden in onze kerk, in ons netwerk en in onze buurt. Evangelie en sociale betrokkenheid, kerk en buurt, ze horen bij elkaar. Wanneer wij liefdevol, warm, betrokken "dicht bij mensen komen, komt God zelf dicht bij mensen. Dat is het wonder van de Heilige Geest", aldus Kees de Ruijter.

Missionair-diaconaal

Samen eten is een belangrijk element in wijkgemeenschap Villa Klarendal

Villa Klarendal is een christelijke wijkgemeenschap in de Arnhemse wijk Klarendal. Vanuit het geloof in Jezus wil ze actief werken en meehelpen aan de leefbaarheid van de wijk. Villa Klarendal biedt diverse activiteiten aan, zoals maaltijd en viering, bijbelclub, broodservice, gebeds- en bijbelstudieochtenden, en met regelmaat 'zoom-inavonden', waarin een onderwerp wordt besproken. Daarnaast is ze betrokken bij de Herdertjestocht, voedselbank, landenkookgroep, interculturele gesprekken, het wijkplatform en meer.

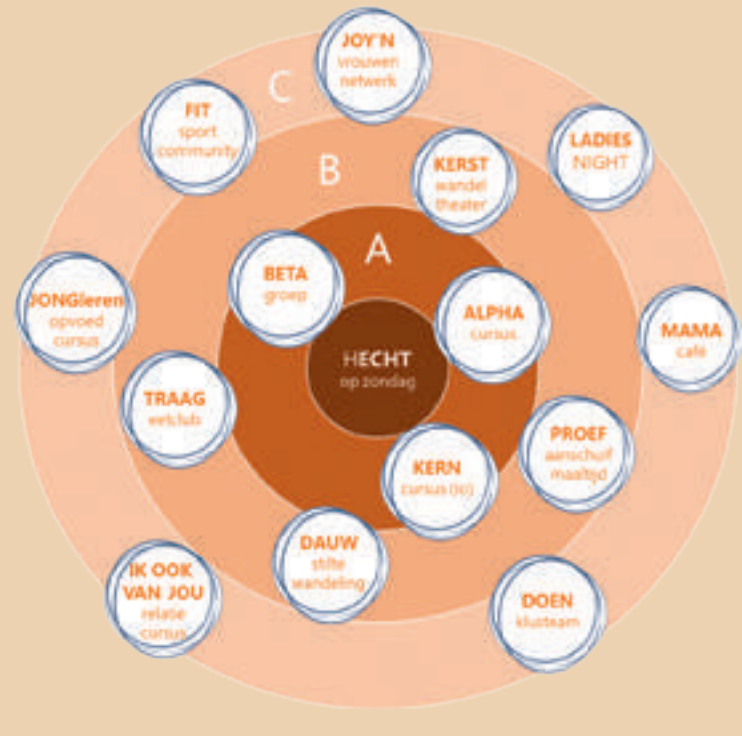
Jezus volgen gaat dus over relaties en over hoe jij daarin Gods liefde doorgeeft. Zo kijken naar relaties heeft gevolgen voor hoe we kerk zijn, hoe we ons verbinden aan de mensen in de buurt. Vriendelijk en behulpzaam zijn voor vrienden en familie, dat doet iedereen. Maar vriendelijk en behulpzaam zijn voor die vrouw in de schulden, die eenzame oudere, die Iraanse vluchteling, dat meisje met anorexia, die persoon die jou beledigt; dát is *christelijke* liefde.

.....
Vriendelijk en behulpzaam zijn voor vrienden en familie, dat doet iedereen

- In je dagelijks leven dicht bij mensen komen, hoe doe jij dat?
- Hoe kom je als kerk dicht bij mensen in de buurt of wijk?
- Hoe zetten jullie je als gemeente in voor zowel werken van barmhartigheid en sociale gerechtigheid als voor evangelisatie en bekering?

“We hebben onszelf met onze naam **HECHT** een missie opgelegd. We willen hecht (en echt) zijn naar elkaar én naar de wijk toe. Een belangrijk middel zijn de communities op het dartbord. In die communities vinden ontmoetingen plaats en wordt (een deel van) het leven gedeeld. Het is een plek waar je jezelf mag zijn en waar je iets mag proeven van hoe Jezus mensen en de wijk tot bloei brengt. De plek op het dartbord vertelt iets over de soort community en de mate waarin het christelijk geloof expliciet wordt gedeeld. In de buitenste ring gebeurt dat minder expliciet dan in de binnenste ring. De kern (*HECHT op zondag*) is een open, gastvrije community waar we expliciet het leven rond Jezus met elkaar delen. In 2018 hadden we een groot aantal communities, waaronder gespreks-groepen over het christelijk geloof, aanschuifmaaltijden met een goed gesprek en aandacht voor elkaar, stiltewandelingen met ontbijt, praktische hulp aan wijkgenoten, een relatiecursus voor stellen en amateurtoneel rond bijbelverhalen.”

HECHT is een missionair project in Den Haag

De hele schepping: dat is pas inclusief

Verder leren we dat de kerk inclusief is. Dat betekent dat we bewust ruimte maken, zodat iedereen kan meedoen in de kerk en zich er thuis voelt. Sociale, economische of etnische verschillen vallen weg.

Zanger Kees Kraayenoord zingt in het lied ‘God of the moon and stars’ over Gods inclusieve en genadevolle karakter. De God van maan en sterren is ook de God van de vluchteling, van degene die met niet-opgebiechte zonden rondloopt, van de pooier, de dief, de pedofiel, de dominee en de prostituee. De kern is het zinnetje:

‘I come to you’. Het evangelie en de gemeente van Christus in vier woorden. Ik nader tot een God die de ander net zo goed accepteert als Hij mij accepteert. Dat drijft ook Herman Bouma, initiatiefnemer van Huis voor Vrede in Utrecht. “God heeft mij niet gered omdat ik goed ben, maar omdat Hij van mij houdt. Hij is zo ontzettend liefdevol en geduldig. Zo wil ik mij ook opstellen tegenover anderen.” En dat is precies de ervaring van Mahdi, die vaak bij Huis van Vrede komt. “Ik zie dat iedereen mij liefheeft. Je kunt echt God zien door de mensen heen. Ze willen goeddoen en iedereen helpen.”

.....
Je kunt echt God
zien door
de mensen heen

- Waar zit jouw netwerk van relaties, in of buiten de kerk?
- Welke plek heeft geloof in je netwerk buiten de kerk?
- Wat doe je als kerk om leden en niet-leden elkaar te laten ontmoeten?
- Hoe toegewijd zijn jullie aan Gods missie voor heel de wereld?

Huis van Vrede is een geloofsgemeenschap in de Utrechtse wijk Kanaleneiland. Het wil een plek zijn waar iedereen van harte welkom is. Een plek waar geloof, hoop en liefde op verschillende manieren worden gedeeld. Het kerkgebouw wordt daarom ook gebruikt als buurtcentrum en inloophuis. Door de week is het buurtcentrum open op dinsdag, woensdag en donderdag; met wifi, gratis koffie en thee (en soms koekjes), lunch en een luisterend oor. Daarnaast zijn er activiteiten voor de hele buurt, zoals maaltijden, muzieklessen, cursussen en huiskringen. Ook is er een naaiatelier, waar ze veel mooie dingen maken. Verder kunnen mensen bij Huis van Vrede terecht voor bijvoorbeeld inburgeringscursussen en de reparatie van hun fiets.

Het naaiatelier van Huis van Vrede

Bewuste keuze

Wij zijn een instrument in Gods missie. Dat vraagt van ons een bewuste keuze, de intentie om ons persoonlijk en kerkelijk leven vanuit die missie van God in te richten.

“In het houden van mensen heb ik heel veel dingen moeten overwinnen. Mijn schaamtegevoel bijvoorbeeld. Jaren geleden verzorgde ik een verwaarloosde man. Ik hielp hem op de wc. De schimmel stond tussen zijn benen. Ik bad: ‘Here God, wilt U liefde geven die groter is dan mijn walging.’” – Jan Brandsma uit Sneek.

Het betekent dat je soms uit je comfortzone moet stappen. Zijn mis-sie brengt jou en mij soms op ongewone en heel donkere plekken. Hij vraagt soms dingen die we liever niet doen. Ook op die momen-ten zegt Jezus tegen elk van ons: “Volg Mij en heb de ander lief, zoals ik van jou houd”.

Kijk eens met Gods ogen naar je agenda en naar je dag

Zijn missie omvat het leven van alledag. Kies daar-om elke dag bewust, heb een vast voornemen, om vanuit die missie te leven. Dat vraagt, naast gehoor-zaamheid, om een bepaalde gevoeligheid en om anders leren kijken. Kijk eens met Gods ogen naar je agenda en naar je dag. Hoe kun je daarin meer bewust Jezus volgen? Wie ga je vandaag ontmoeten en hoe kun je in die ontmoeting zijn liefde delen?

Johan kiest er bewust voor om elke dag een kwartiertje eerder naar zijn werk te gaan. Hij loopt dan door vertrouwde straten, van zijn huis naar kantoor. Hij neemt tijd om mensen te groeten en ontmoeten. Een lach naar de buurvrouw en een opgestoken hand. Een praatje met een studente die haar hond uitlaat. En soms een helpende hand voor deze of gene... Er gaat eigenlijk geen dag voorbij of er is wel een moment om iemand een beetje aandacht te geven.

Dat bewust inrichten geldt ook voor het kerkelijk leven. Op welke manier kun je daar integraal en inclusief zijn? Een paar voorbeelden illustreren dat:

“Rond het kerkgebouw van de **NGK Amstelveen** zijn vijftien nieuwe eengezinswoningen en twintig appartementen voor vijftigplussers opgeleverd. Heel bewust hebben we de buurt uitgenodigd voor een buurtfeest onder het motto: ‘Bent u ook benieuwd wie uw nieuwe burens zijn?’. Een fleurige uitnodiging met ballon en serpentine is huis aan huis verspreid. Er volgde een zonovergoten middag met een heerlijke barbecue, waarbij ruim honderd mensen elkaar heb-ben ontmoet.”

“Bij **Via Nova** is de collecte altijd een moment waarop we een project uit de stad onder de aandacht brengen. Soms komt iemand het doel zelf pre-senteren. Dat kan ook best een moslima uit de buurt zijn, die een project is gestart voor huis-werkbegeleiding. We zijn een schaamteloos christelijke kerk, maar Calvijn zei al: ‘Wat goed is, is goed en wat waar is, is waar’. Ook als de waarheid een hoofd-doek om heeft.”

“In **Vathorst** kregen we een nieuwe wijkagent. We hebben op een zondag de bloemen van de kerk aan de nieuwe wijkagent gegeven. Tijdens de dienst (en tijdens haar dienst) kwam zij die ophalen, vlak voor het gebed. Na een kort interview met haar hebben we voor haar en haar werk gebeden. Na afloop ging zij nog met gemeenteleden in gesprek. Waarna ze met een mooie bos bloe-men naar huis ging.”

Gods missie is integraal en inclusief, dat vraagt om de intentie om ons leven – persoonlijk en kerkelijk – zo in te richten. Laat je daarin inspireren door de genoemde initiatieven. En deel vooral ook met ons hoe jullie missionair kerk-zijn vormgeven. We inspireren er graag anderen mee! Mail je ideeën en initiatieven naar derkjan.poel@diaconaalsteunpunt.nl of naar peter.wierenga@missionair-steunpunt.nl.

- Op welke manier zijn jullie als kerk in de buurt actief?
- Hoe kun je gemeenteleden helpen om in hun dagelijks leven bewust(er) Gods liefde handen en voeten te geven?

Doe de 4i-test

Benieuwd hoe jouw gemeente scoort als het gaat om integraal en inclusief kerk-zijn? Ga naar integralmission.nl/4i, doe de test en je krijgt direct een indruk.

Peter Wierenga is werkzaam als adviseur en coach bij het Missionair Steunpunt. Derk Jan Poel is adviseur en toeruster bij het Diaconaal Steunpunt. Samen ondersteunen zij kerken en kerkleden in het diacono-naal missionair-zijn in de buurt.

In Vathorst gingen de bloemen van de kerk naar de nieuwe wijkagent

Meedoen in Gods missie

De deur voor de vreemde ander openzetten

Hoe kunnen Nederlandse kerken meedoen in de missie onder moslims en migranten? Dit artikel laat zien hoe God werkt onder deze grote groepen in de samenleving. We gaan van het huidige Syrië naar het bijbelse Antiochië om uiteindelijk te ontdekken hoe het koninkrijk van God baan breekt in Nederland. Aan het eind vind je praktische handvatten voor de kerk en een hoopvol toekomstperspectief.

Hans Euser

Een verhaal uit Syrië

Hij maakt de mooiste jurken en exporteert die door het hele Midden-Oosten. Maar dan breekt de oorlog uit in zijn geboorteland. De Syrische stad Damascus wordt getroffen en daarbij verandert zijn kledingfabriek in een puinhoop. Veertig medewerkers komen op straat te staan. Mustafa (niet zijn echte naam) vlucht naar Egypte, met zijn vrouw, kinderen, broer en ouders.

Ze verkeren twee jaar lang in een uitzichtloze situatie. Teruggaan naar huis kan niet en in het kamp is geen hoop op werk of inkomen. Mustafa besluit om zijn geluk in Europa te beproeven. Hij gaat op zoek naar een mogelijkheid om over te steken en krijgt een droom.

Een man in het wit verschijnt en zegt: "Ga niet alleen, maar neem je vrouw, kinderen en broer met je mee".

**Een man in het wit
verschijnt en zegt:
"Ga niet alleen..."**

Rood kruis

Op de afgesproken tijd en plaats komt de hele familie in de haven van Alexandrië aan, maar de boot lijkt te klein voor het grote aantal mensen. Ze worden door gewapende mannen gedwongen om aan boord te gaan. En zo dobberen ze met 140 anderen tien dagen op de Middellandse Zee. Het eten raakt op en ook de watervoorraad is niet onuitputtelijk. Maar dan verschijnt er een schip met een rood kruis.

Het Rode Kruis brengt de familie naar Italië. Na wat omzwervingen komen ze in Zeist terecht. Daar krijgen ze van iemand een Arabische bijbel, waarin ze lezen over Jezus de Messias, voor het eerst in hun leven. En alles valt op zijn plaats; de in het wit geklede verschijning, het rood oplichtende kruis, de redding uit het dodelijke water. Later komt het gezin in Veenendaal, waar het een huis krijgt toegewezen. Ze raken betrokken bij een interculturele kerk, de International Christian Fellowship (ICF). Na een jaar lang onderwezen te zijn door een Jemenitische broeder worden ze gedoopt. Sindsdien

maakt de familie, met vallen en opstaan, deel uit van deze lokale geloofsgemeenschap.

Diversiteit in de samenleving

De Nederlandse samenleving wordt steeds diverser. Bijna een kwart van de inwoners heeft een migratieachtergrond. In de drie grootste steden gaat het zelfs om vijftig procent of meer. In zeventig andere plaatsen wonen meer dan 10.000 migranten: 85.000 in Almere, 50.000 in Arnhem, 30.000 in Den Bosch; om maar een paar voorbeelden te noemen. In Veenendaal zijn het er op een bevolking van 65.000 ook al 10.000, van bijna honderd verschillende westerse en niet-westerse nationaliteiten.

**De diversiteit levert
bij veel mensen
problemen op**

Deze diversiteit levert bij veel mensen problemen op. Een deel van de samenleving maakt zich ernstige zorgen over het verdwijnen van de Nederlandse identiteit, wat die ook moge zijn. Er is angst voor het verdwijnen van tradities en het verlies van huizen en banen. Een ander deel ondervindt grote hinder van discriminatie en racisme. Solliciteren is moeilijker als je een buitenlandse achternaam hebt. Huidskleur en hoofddoek vormen tóch een belemmering in het contact met autochtone Nederlanders.

Bruggenbouwende Afrikanen in Antiochië

In het bijbelse Antiochië tekent zich eenzelfde situatie af. Het is in de tijd van Paulus een zeer dichtbevolkte stad met zo'n 150.000 inwoners en enorm veel problematiek. Opvallend is dat er een grote diversiteit aan volken leeft. Maar ze bevinden zich wel strikt gescheiden in achttien etnische wijken. Arabieren, Afrikanen, Turken, Grieken en Joden leven wel *naast* elkaar, maar niet *met* elkaar. Hun multiculturele samenleving lijkt mislukt, schrijft Rodney Stark in *De eerste eeuwen*.

De Joodse volgelingen van Jezus die er vanwege de vervolging in Jeruzalem arriveren, nemen de stadsmentaliteit in eerste instantie over. Ze beperken zich in hun verkondiging uitsluitend tot de Joden. Terwijl hun Heer toch duidelijk was geweest: maak *alle* volken tot mijn discipelen. Maar enkele Libische gelovigen (Cyreniërs) laten zich wél leiden door de grensoverschrijdende Geest van Jezus. Zij richten zich tot de Griekssprekende stedelingen. Het commentaar van Lucas op deze bruggenbouwende Afrikanen is veelzeggend: "De Heer steunde hen bij deze taak, zodat veel mensen overgingen tot het geloof in de Heer".

Er ontstaat een *interculturele* kerk met een veelheid aan volken (*multicultureel*), met gelijkwaardigheid en wederkerigheid tussen de verschillende culturen (*interactie*). Er komt een cultureel divers leiderschapsteam en vanuit deze plaats wordt de wereld bereikt met Gods goede nieuws. (Gebaseerd op Hand. 8:1,4, 11:19-26, 13:1-3 en Mat. 28:18-20.)

**Vanuit een
interculturele kerk
wordt de wereld
bereikt met Gods
goede nieuws**

© Jeroen Bos

*Christen-
migranten
brengen een
lange geloofs-
traditie met
zich mee en
een gepas-
sioneerd leven
met Jezus*

Omdat de nieuwe groep niet meer te plaatsen is in een van de wijken maar culturen overstijgt, wordt hun een nieuwe naam gegeven: christenen. Dat zijn dan niet de mensen van de Arabische óf de Afrikaanse buurt, maar dat is de interculturele gemeenschap die bij Christus hoort.

Gods koninkrijk in Nederland

God is op missie, al vanaf Adams vertrek uit het paradijs. Hij zoekt de van Hem vervreemden op, de vreemdelingen, en brengt ze thuis bij de Vader. Dat was toen zo in Antiochië en dat gaat nog steeds zo in Nederland. Mustafa weet ervan, maar er zijn talloze andere voorbeelden te noemen. Zo groeit in Nederland een geloofsgemeenschap onder Marokkanen, Turken en Somaliërs. Heel klein weliswaar en soms in het geheim, maar ook uiterst krachtig en met een geweldig potentieel om de grootste migrantengemeenschappen in Nederland te bereiken.

Er zijn tegelijkertijd ontzettend veel Iraanse en Afghaanse moslims die tot geloof in Jezus komen. Onder hen vindt een opwekking plaats en dat wordt in ons land ervaren, waar 80.000 mensen uit beide herkomstlanden wonen. Ahmadinejad, voormalig president van Iran, kan wel gezegd hebben "I will stop christianity", maar als God het wil, dan komen er honderdduizenden tot geloof. En dat is precies wat er nu gebeurt.

Het zijn echter niet alleen moslims die migreren. Nederland telt inmiddels zo'n miljoen christenmigranten, uit bijvoorbeeld de oosters-orthodoxe kerk en de Afrikaanse pinkstergemeenten. Zij brengen een lange geloofstraditie met zich mee en een gepassioneerd leven met Jezus. Sommigen van hen beperken zich in hun *outreach* tot hun eigen etnische groep, hoewel de tweede en

**Christenimmigranten
verschaffen toegang
tot unieke netwerken
in Azië, Afrika en het
Midden-Oosten**

derde generatie daar verandering in brengt. Anderen blijken echte bruggenbouwers, die contact zoeken met autochtone Nederlanders en medechristenen met een migratieachtergrond.

Invloed op landen van herkomst

De groeiende kleurrijke kerk van Nederland krijgt langs deze weg nieuwe mogelijkheden voor overzeese zending. Christenimmigranten verschaffen toegang tot unieke netwerken in Azië, Afrika en het Midden-Oosten. Zij hebben op een natuurlijke manier contact met familie en vrienden en kunnen, via bijvoorbeeld social media, een wereld bereiken die voor de meeste autochtone christenen onbereikbaar is.

Zo bezocht een in Rotterdam tot geloof gekomen moslim zijn moeder in Marokko. Hij durfde geen bijbel mee te nemen en wilde eigenlijk niets zeggen over Jezus, tot de vrouw aan haar zoon vertelde over een droom. Daarin stond ze voor de hemelpoort die gesloten bleef, terwijl er een stem klonk: "Vraag je zoon om raad; hij heeft de sleutel". Na het getuigenis van haar jongen gaf ze zich gewonnen aan Jezus. Tegenwoordig leidt ze een kleine huiskerk in haar eigen woonplaats.

Chinezen die naar Nederland komen om in Wageningen te gaan studeren, worden door Chinese Student Ministries vanaf Schiphol opgehaald en naar de universiteitsstad gereden. Daar krijgen ze een warm welkom en de mogelijkheid om mee te gaan doen in een huisgroep. Tijdens deze bijeenkomsten, waarin veel aandacht is voor de persoon in een nieuwe cultuur, wordt ook de mogelijkheid geboden om kennis te maken met het evangelie. Van degenen die daarop ingaan, komen sommigen tot geloof in Jezus. Ze worden intensief getraind en keren na afloop van hun studie terug als mensen met een missie.

Wat klein begint, kan door Gods genade en kracht uitgroeien tot iets groots. Zo kwam Faraidoun, een Koerd, in het asielzoekerscentrum tot geloof na het getuigenis van een Nederlandse christen. Meteen wist hij zich geroepen voor Gods missie en begon Home for Kurds, een organisatie die Koerden in Rotterdam tot discipelen maakt en tienduizenden moslims van over de hele wereld bereikt via live kerkdiensten op Facebook.

Hoe doe je dat?

Als kerk kunnen we ons afzijdig houden van de multiculturele samenleving, zoals de Joden destijds in Antiochië. Maar als we betrokken willen raken bij Gods werk in deze wereld, dan doen we er beter aan om de deur voor de vreemde ander open te zetten. De vraag is natuurlijk: hoe doe je dat? Hieronder vijf handvatten.

1. Het begint met een overtuiging en een houding. We reiken migranten niet de hand omdat ze zielig zijn en zonder onze hulp nergens komen. Nee, we geloven dat we elkáár iets kunnen bieden en bovenal dat Góð ons bijeenbrengt. Gelijkwaardigheid en

**Wat klein begint,
kan door Gods
genade en kracht
uitgroeien tot iets
groots**

© Jeroen Bos

We geloven dat we elkaar iets kunnen bieden en bovenal dat Gód ons bijeenbrengt

wederkerigheid in relaties staan voorop. We geven niet alleen, maar ontvangen nog veel meer, soms zelfs engelen in ons huis (Hebr. 13:1-2)!

2. Met de juiste drive kunnen we ook volhouden op de langere termijn. Want samenleven en werken met mensen van diverse komaf is verre van romantisch. Vaak begrijp je elkaar niet goed, maak je onbewuste fouten en moet je teleurstelling verwerken. Als je echter de waarde kent van een interculturele gemeenschap, dan zul je er van alles voor over hebben.
3. Een beetje hulp daarbij is onontbeerlijk. Er zijn diverse organisaties die ervaring hebben met intercultureel werk. Bijvoorbeeld, Stichting Intercultural Church Plants stelt haar kennis en ervaring graag beschikbaar aan kerken die zich willen inzetten voor hun multiculturele omgeving.
4. Een zeker bewustzijn van diversiteit moet er dan natuurlijk zijn. Op diverse websites kan onderzoek gedaan worden naar het aantal mensen met een migratieachtergrond in een buurt of woonplaats. Zie bijvoorbeeld www.cbsinuwbuurt.nl en www.allecijfers.nl. Veel mensen staan verbaasd over de aantallen in hun eigen stad of dorp.

Als je van betekenis voor elkaar wilt blijven, is het aangaan van relaties en het vormen van een gemeenschap noodzakelijk

5. Een programma of project starten kan voor de korte termijn succesvol zijn, maar als je van betekenis voor elkaar wilt blijven, is het aangaan van relaties en het vormen van een gemeenschap noodzakelijk. Er zijn kerken die mensen met een migratieachtergrond goed laten integreren in de gemeente. Op andere plaatsen is ervaring opgedaan met de vorming van nieuwe, interculturele geloofsgemeenschappen.

Er is (een) hoop (te doen)!

Als we in het hier-en-nu ploeteren en pionieren in de contacten met mensen van andere achtergronden, dan valt dat soms wel zwaar. Er is een hoop te doen! Maar we gaan ervoor en houden vol, want... er is hoop! Op een dag zal er een enorme diversiteit aan volken, stammen, talen en natiën voor Gods troon verschijnen. Daar zijn geen etnische spanningen, maar een heerlijke harmonie, volmaakte eenheid in verscheidenheid en een machtig mooi mozaïek van mensen die in een kleurrijk koor voor de Koning zullen zingen.

Hans Euser leidt samen met zijn vrouw Carolien het netwerk van interculturele kerken in Nederland: Intercultural Church Plants (www.icp-network.nl). Zij hebben acht jaar gewerkt als voorgangersechtpaar in Evangeliegemeente De Regenboog in Veenendaal en vijf jaar als kerkplanters voor International Christian Fellowship in dezelfde woonplaats. Tegenwoordig wonen ze in Rotterdam, waar ze opnieuw pionieren in hun multiculturele buurt. Hun persoonlijke belevenissen zijn te volgen via www.hansencarolien.nl.

Elke zondag Pinksteren

Meer talen een plaats geven in onze eredienst

Zou het mogelijk zijn om elke zondag iets van het wonder van Pinksteren te beleven? Met mensen uit allerlei landen en streken die zich afvragen: “Hoe kan het dan dat wij hen allemaal in onze eigen moedertaal horen?” Zou het iedere zondag in de kerk hier op aarde een beetje kunnen zijn zoals rondom de troon in de hemel? Dat we zien wat Johannes in Openbaring zag? Of een voorproefje krijgen van die onafzienbare menigte... uit alle landen en volken, van elke stam en taal? En als taalbarrières te overwinnen zijn, zouden dan ook muren tussen culturen afgebroken en verschillende werelden één worden in de aanbidding van Jezus Christus? Ik vertel je graag wat ik leerde in Canada en wat je er mogelijk mee kunt in jouw gemeente in Nederland.

Peter Sinia

De vorige kerk die ik als predikant diende, stond in Burnaby, een voorstad van Vancouver aan de westkust van Canada. Van de inwoners van die stad is ongeveer de helft in een ander land geboren. Worden ook de tweede en derde generatie als immigrant meegerekend, dan blijven er maar weinig autochtonen over. Daarmee vergeleken was onze van oorsprong Nederlandse immigrantengemeente maar erg eenkleurig. Hoewel de ruim vijfhonderd leden uit zo'n zestien verschillende landen kwamen. Maar de door de kerk gestichte school aan de overkant van de straat telde met zo'n driehonderd leerlingen al 35 nationaliteiten. Er was voor ons als kerk dus nog een wereld te winnen. Stap voor stap, met vallen en opstaan, probeerden we daarom een kerk te worden waar gelovigen uit alle volken zich zouden thuis voelen. In de hoop daarmee een kerk te worden die ook ongelovigen uit alle volken met het evangelie zou bereiken.

Een kerk worden waar gelovigen uit alle volken zich thuis voelen

Vaderlanden en moedertalen

Als Tom Wright opsomt waar de reformatoren het over eens waren, dan noemt hij eerst dat de Bijbel in ieders eigen taal gelezen moet kunnen worden en vervolgens dat ook de aanbidding of eredienst in de taal van het volk moet. Het doel lijkt bereikt wanneer de dienst zich voltrekt in de officiële taal van het land waar de kerk zich bevindt. Maar in mijn vorige gemeente beseften wij dat er pak 'm beet zestien vaderlanden en moedertalen vertegenwoordigd waren. Dialecten en streek-talen nog niet meegerekend. Vanwege ons ideaal om kerk te zijn voor Jood en Griek en vele anderen moesten er meer talen klinken in onze kerk.

Vergeleken met de inwoners van de stad was onze gemeente maar erg eenkleurig

Fries en Swahili

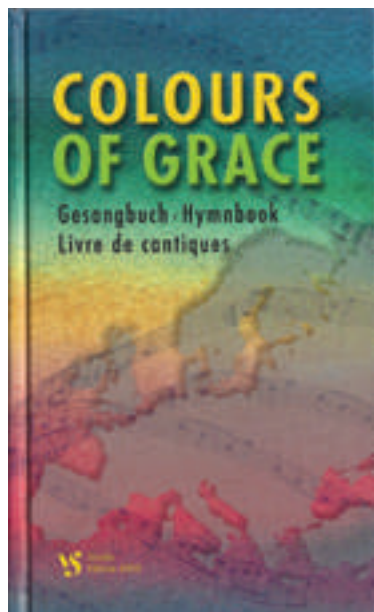
We kozen ervoor om Engels de voertaal te laten, maar regelmatig aan andere talen een plek te bieden in de eredienst. We hadden een rek met bijbels in de meest gangbare talen, zodat iedereen de schriftlezing in de eigen taal kon volgen. Voorafgaand aan de dienst toonden we vaak een dia met 'welkom' in een veelheid van talen. Zelfs aan de Friezen in de kerk was gedacht. Tijdens de dienst zongen we met regelmaat één of enkele verzen van een lied in een andere taal. Sommige liederen projecteerden we in verschillende talen; elke taal in een eigen kleur. Op één en dezelfde melodie werd dan in verschillende talen meegezongen, soms wel vijf tegelijkertijd.

Binnen de grenzen van onze mogelijkheden probeerden we ook qua muziekstijl door te laten klinken dat we van over heel de wereld samengekomen waren om God te loven. Latijns-Amerikaanse klanken en Afrikaanse ritmes waren daarbij vrij makkelijk te integreren. Aziatische liederen bleken voor muzikanten en gemeente nog een uitdaging. In bijzondere diensten hielden we rekening met de taal van de 'hoofdpersonen' in die dienst. Een *Onze Vader* in het Frans bij de doop van een kind van een Franstalige ouder. Een lied in Swahili bij het welkom of de doop van een Afrikaans gezin.

Gaandeweg verzamelden wij zulke liederen die in meerdere talen te zingen zijn. Daar waar gelovigen uit verschillende landen elkaar treffen, ontstaan vaak liederenbundels die wij daarvoor gebruikten. Denk aan liederen uit Taizé of uit de internationale studentenwe-

Op één en dezelfde melodie werd in verschillende talen meegezongen

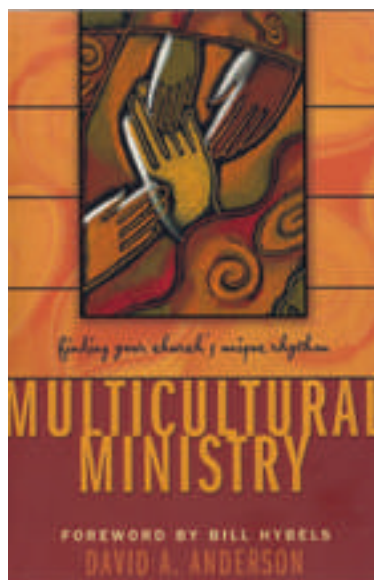
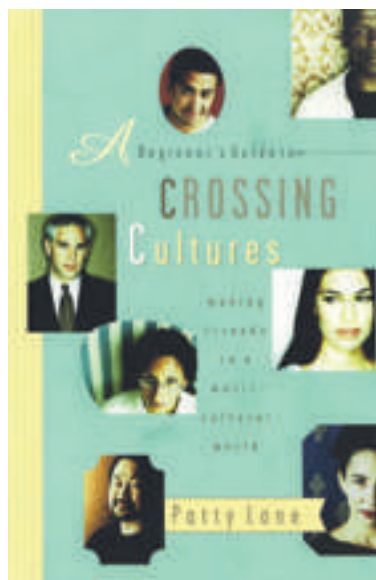
reld. Psalmen op Geneefse melodieën werden al eerder in verschillende talen op rijm gezet. Meertalige gezangen vonden we onder meer in de Europese bundel *Colours of Grace*. De Noord-Amerikaanse bundel *Lift Up Your Hearts: Psalms, Hymns, and Spiritual Songs* biedt liederen in 32 talen, naast het Engelse repertoire. En zo zijn er meer bundels te noemen. Via een zoektocht op internet blijkt er nog veel meer te vinden, van traditioneel tot hedendaags repertoire. Gelovigen uit andere landen kunnen vaak heel makkelijk meezoeken naar liederen die ook in hun taal te zingen zijn.

De taal van het hart

Toen we in de kerk liederen in andere talen gingen zingen, ontdekten we hoe de moedertaal voor veel mensen ook de taal van het hart is. Een jongen van Mexicaanse achtergrond vertelde hoe hij zich welkom en thuis had gevoeld in onze kerk. Maar zijn hart werd echt geraakt op het moment dat bij zijn eerste bezoek aan de kerk een Spaans lied klonk. Als Nederlandse immigranten hadden we dat kunnen weten. Want op eenzelfde manier ontroerde het ons elk jaar weer wanneer met Kerst het *Ere zij God* in het Nederlands werd gezongen. Trouwens, ook het zingen in andere talen dan de eigen moedertaal

Mij persoonlijk deed het uol verwondering beseffen hoe groot God is

kan heel betekenisvol zijn. Mij persoonlijk deed het elke keer weer vol verwondering beseffen hoe groot God is en hoe zijn evangelie de uithoeken van de wereld bereikt heeft.

Natuurlijk gaan zulke dingen met vallen en opstaan. Een enkele keer kromde onze uitspraak van een andere taal eerder tenen dan dat zij harten wist te raken. Voor eerstegeneratie-immigranten was een lied in de eigen taal een stap vooruit, voor goed geïntegreerde tweedegeneratie-immigranten kon het zomaar als een stap terug aanvoelen, terwijl derdegeneratie-immigranten vaak meer onbekommerd genoten.

Drie keer nieuwjaar

We beseften vanaf het begin dat we niet alleen met een veelheid aan vaderlanden en moedertalen te maken hadden, maar ook met een diversiteit aan culturen. Een oude wijze vrouw uit de gemeente gaf mij twee boeken cadeau om te leren de brug te slaan tussen die culturen: *Multicultural Ministry: Finding your church's unique rhythm* en *A Beginner's Guide to Crossing Cultures*. We bleken inderdaad nog maar aan het begin te staan. Nu – jaren later – heeft diezelfde kerk naast een predikant met Nederlandse wortels, een Koreaanse en Iraanse voorganger om zo verschillende bevolkingsgroepen te bereiken. Een Indonesische kerk gebruikt de aula van de door de kerk opgerichte school aan de overkant van de straat. Hun kinderen doen mee aan onze Engelstalige kindernevendienst. Een Vietnamese dochterkerk was al veel eerder geplant. Een voormalige pastorie is omgetoverd tot een studentenhuys voor internationale, vaak Chinese, studenten die zo kennismaken met het evangelie. Nieuwjaar wordt op drie verschillende momenten op Canadese, Chinese en Perzische wijze gevierd. En heerlijk eten na de dienst lijkt zowel dé manier om te proeven van elkaars culturen als een manier om gelovigen uit verschillende culturen te laten weten: hier zijn jullie thuis!

De basisuraag is: wat is de moedertaal van de mensen in en rondom onze kerk?

Vertaald naar Nederland

Wat kun jij met dit alles in jouw kerkgemeenschap ergens in Nederland? Het ene boek dat die oude wijze vrouw mij gaf, spreekt over multicultureel kerk-zijn als het vinden van je unieke ritme. Iedere kerk is uniek en dus zal de manier waarop we met bovenstaand verhaal ons voordeel doen voor iedere kerk weer anders zijn. De basis is volgens mij wel dezelfde vraag: wat is de moedertaal van de gelovigen en ongelovigen in en rondom onze kerk? En hoe kan die taal een plaats krijgen in onze eredienst?

De ene kerk zal daarmee migranten bereiken, een andere kerk zal zo vluchtelingen, internationale studenten of expats tot zegen zijn. Een kerk vlak bij de grens doorbreekt mogelijk grenzen door Duits een plek in de eredienst te geven. Een kerk in de regio weet zich misschien geïnspireerd om de streektaal of het lokale dialect een vaste plek te geven. Nadenken over deze vraag kan een kerk doen

Kerk tot bloei van je buurt

Het is niet moeilijk om kritiek te hebben op de kerk. Er gaat vaak veel fout en de kerk lijkt de aansluiting op onze samenleving verloren te hebben. En hoewel veel mensen spiritueel op zoek zijn, komen maar weinigen uit bij de kerk. Heeft de kerk zoekers dan niets te bieden? Rudolf Setz en Marten van der Meulen zijn ervan overtuigd dat de kerk wel degelijk iets te bieden heeft aan zoekers in onze tijd. Daar geloven ze in en dat is wat ze hebben ervaren binnen Assen Zoekt. Ze hebben vanuit die ervaring een boek geschreven om anderen te inspireren om te geloven in de kerk: *Een kerk die kan!*

Veel mensen hebben weleens gehoord van Assen Zoekt, of in elk geval van Nederland Zoekt. Beide horen bij elkaar. Via Nederland Zoekt worden de lessen die geleerd zijn doorgegeven aan anderen die inspiratie zoeken om de kerk weer te laten bloeien. Het prettige van dit boek is dat de schrijvers stimuleren om veranderingsprocessen in te zetten, maar tegelijkertijd dicht bij het vertrouwde blijven. De basis van kerk-zijn is voor hen heel simpel, en vrijwel iedereen zal dat beamen. De kerk heeft drie dimensies: het gaat om de relatie naar *boven* (met God), naar *binnen* (met elkaar) en naar *buiten* (met de omgeving). De kerk wordt opgebouwd als de liefde in deze drie dimensies groeit.

Een alternatieve familie

Kritiek op hoe de kerk vaak functioneert is er ook. De schrijvers zijn ervan overtuigd dat het anders kan en ook moet. De manier waarop we vandaag de dag veelal nog kerk zijn, stamt uit de tijd van de verzuiling. In de verzuilde wereld had de kerk een duidelijke eigen plek. Die tijd is voorbij. Mensen zijn individualistischer geworden. Nu is de opdracht voor de kerk om te zoeken naar nieuwe vormen, die aansluiten bij de behoeften van mensen van nu. De oude vorm typeren de auteurs als een verenigingsmodel (een 'club' waar je lid van bent of niet). Ze zoeken naar iets wat meer intiem is, een vorm waarin individuen warmte en genegenheid vinden. Ze komen uit bij de vorm van familie. Een alternatieve familie, dat wel, want in de kerk zijn mensen niet verbonden door bloedbanden. In zekere zin kies je zelf voor deze familie, al zal iedereen ook in deze alternatieve familie ervaren dat samenleven als familie best lastige kanten heeft.

Peter Strating

Hoe kan de kerk aansluiten bij de behoeften van mensen van nu?

CHARGE AND BLESSING

キリストの平和が / 949

May the Peace of Christ Be with You

Japanese キ リ ス ト の 平 和 が わ た

English May the peace of Christ be with you May the

し た ち の こ の す み す み に ま

love of Christ dwell deep in your heart. May the spir - it en-light-en your

で ゆ き わ た り ま す よ う に

way. May you walk in the com-fort of God's care.

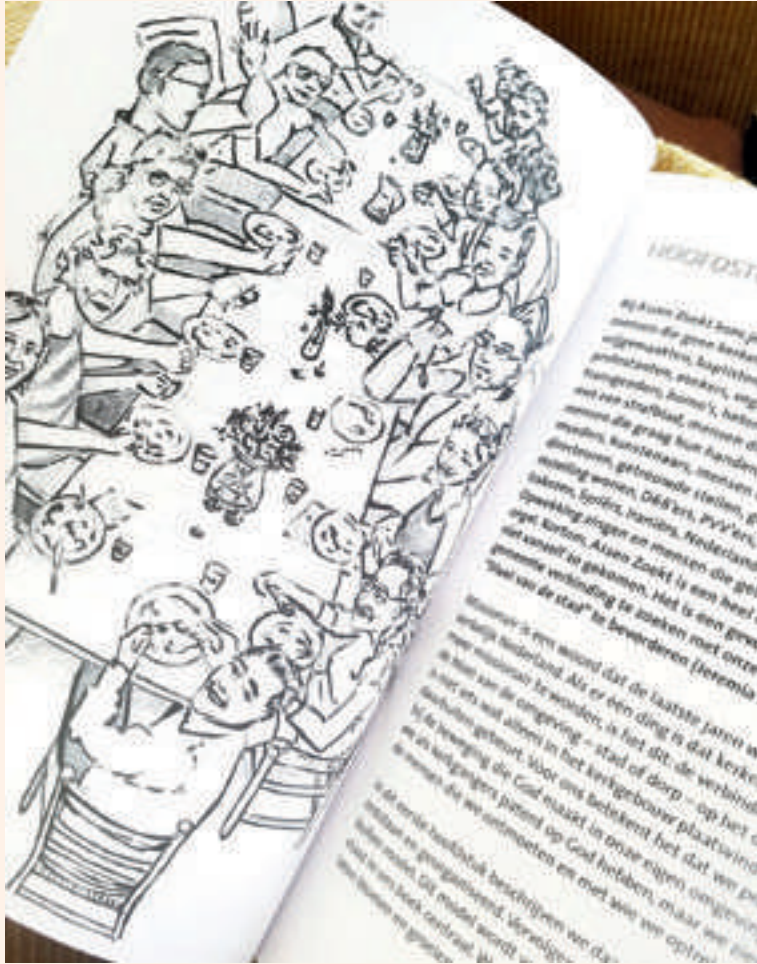
© Father Izumi Shiota

Het Japanse lied 'Kirisuto No Heiwa' heeft een voor ons zingbare, authentiek Aziatische melodie

beseffen hoe ook gebarentaal voor veel doven de taal van het hart is en hoe ook achter die taal een hele cultuur schuilgaat.

In mijn huidige kerk staan we opnieuw aan het begin, met regelmatig een gebarentolk en een lied in het Engels voor de jeugd. Verder beperkt het zich nog tot bijzondere diensten: Psalm 23 in het Fries bij de begrafenis van die Friese zuster, een tweetalige dienst in het Nederlands en Hongaars tijdens uitwisselingen met onze zustergemeenten. Een andere keer klinken meerdere talen om iets van het wonder opnieuw te beleven in onze pinksterdienst. Het doet mij eigenlijk elke keer weer wensen dat het elke zondag Pinksteren is.

Peter Sinia is predikant van de Proosdijkerk, NGK-Ede.

Een kerk die kan: samen eten werkt verbindend

© Lieve Koster

Kleine groepen

Wat doet een familie? Ze eten samen, ze vieren samen de belangrijke zaken van het leven en ze beleven samen allerlei dingen. Zo is het dus ook in de kerk. Samen eten gaat natuurlijk niet in een grote kerk van een paar honderd mensen. Dat kan wel in kleine groepen. Naast de kleine groepen van ongeveer tien tot vijftien personen (bij Assen Zoekt 'huiskringen' genoemd) wordt in dit boek ook aandacht gevraagd voor een groeps-grootte van vijftien tot veertig personen ('missiegroepen'). Dat zal voor veel kerken een nieuw idee zijn. Het is een groeps-grootte waarin mensen elkaar nog goed kennen en waarbinnen geoefend kan worden met meeleven met elkaar en gastvrijheid. De visie van Assen Zoekt is dat er in elke kring of groep aandacht hoort te zijn voor alle drie de dimensies van kerk-zijn. (Probeer er maar eens over na te denken wat dat voor jouw kring of taakgroep in de kerk betekent!)

Inspirerend

Wat kan een kerk met dit boek? Het is een inspirerend boek dat met veel enthousiasme geschreven is. De schrijvers hebben ontdekt dat

Mooie voorbeelden van hoe mensen geraakt zijn door de warme gemeenschap

de kerk een bloeiende kerk kan zijn waar allerlei mensen die op zoek zijn kunnen aanhaken. Ze hebben mensen tot geloof zien komen, omdat de gemeenschap die binnen Assen Zoekt is ontstaan, werkt. Het boek staat vol met mooie voorbeelden van hoe mensen geraakt zijn door de warme gemeenschap, en God hebben leren kennen. Ik vind het met name ook een heel inspirerend boek voor kleine kerken. De schrijvers laten zien dat een kleine groep waardevol kan zijn. Je moet dan alleen niet kerkje blijven spelen zoals je dat al decennialang gedaan hebt. Een kerk is niet pas kerk als zij meer dan tweehonderd leden heeft en een predikant kan aanstellen. Juist de groep van veertig tot vijftig mensen van verschillende generaties kan zo belangrijk zijn. Dat is de grootte waarin je elkaar nog goed kent en met elkaar kunt meeleven.

Wat mij verder aansprak, is de waardering van verschillen van mensen. De drie dimensies zijn niet bij alle mensen even sterk aanwezig. Dat hoeft ook niet. De één leeft dicht bij God door regelmatig in de Bijbel te lezen en een intens gebedsleven. Een ander is misschien meer een doener en richt zich makkelijker op mensen buiten de kerk. Beide zijn waardevol!

Elke kerk is anders en gaat een eigen weg

Samen lezen

Wat mij betreft is het boek niet bedoeld als een blauwdruk voor hoe elke gemeente zich moet organiseren. Elke kerk is anders en gaat een eigen weg. Wel geeft dit boek veel inspiratie om te zoeken naar een kerk die betekenis heeft in onze tijd. Ik ben tijdens het lezen enthousiast geraakt om opnieuw te doordenken hoe alle drie dimensies van *boven, binnen en buiten* tot hun recht komen in alle geledingen van mijn eigen kerk. Het is een prachtig boekje om als kerkenraad of als kring samen te lezen en zo inspiratie op te doen in de zoektocht om samen kerk te zijn tot bloei van je stad of dorp!

Naar aanleiding van *Een kerk die kan* — *zoek de bloei van je buurt* door Rudolf Setz en Marten van der Meulen.

Peter Strating is voorganger van de Havenkerk (NGK in de Haagse Schilderswijk) en docent diaconaat aan de Theologische Universiteit in Kampen.

Nieuwe identiteit met een doel

“om [zijn] grote daden te verkondigen” (1 Petr. 2:9)

Janita
Geertsema

Petrus noemt de christenen in Klein-Azië “uitverkorenen die als vreemdelingen hier verblijven” (1:1). Voor de Joodse christenen was dit niet nieuw, maar voor de andere christenen wel. Na hun bekering bleven ze wonen in hun eigen stad en in hun eigen gemeenschap. Toch merkten ze dat er iets was veranderd. Ze kwamen aan de rand van de samenleving te staan. Ze werden opeens gezien als een bedreiging en kregen te maken met een vijandige houding van de mensen om hen heen. Ze verloren hun plaats in hun familie en gemeenschap. Ook al woonden ze nog op dezelfde plek, hun wortels en hun identiteit waren aangetast.

Opnieuw geboren

Petrus wijst de christenen daarom op hun nieuwe identiteit in Christus. Hij herhaalt de metafoor van *opnieuw geboren worden* verschillende keren in zijn brief. Want je geboorte bepaalt je identiteit, je familie, je nationaliteit en de taal die je spreekt. De christenen waren hun eerste identiteit verloren, maar ze krijgen er een veel betere voor terug. 1 Petrus 2:9 zegt het prachtig: “Maar u bent een uitverkoren geslacht, een koninkrijk van priesters, een heilige natie”.

Te midden van de vijandigheid presenteert Petrus de kerk als een veilige basis. Samen zijn de gelovigen een heilige natie. Maar dat is niet de plaats waar ze moeten blijven, ze hebben werk te doen. Want deze nieuwe identiteit heeft een doel: ze zijn verworven om de grote daden van God te verkondigen. Het doel van deze nieuwe identiteit is om getuigen van God te zijn.

Allemaal priesters

Deze nieuwe identiteit van de gelovigen is geen sentimentele zelfbevestiging. Het is geen goedkope troost. Geen “ook al is iedereen je vijandig gezind, God houdt van jou”. Het is vooral geen identiteit voor jezelf. Petrus zegt niet: “Jullie zijn een koninkrijk met enkele professionele priesters”. Nee, een koninkrijk van priesters. Allemaal. Wij samen. Wij mogen als priesters God vertegenwoordigen naar de wereld, en de wereld naar God. Wij zijn deel van het volk dat God zich verworven heeft om zijn grote daden te verkondigen. Het is de identiteit van ons samen. Het is een identiteit met een doel.

Janita Geertsema werkt sinds 2009 als zending in Cochabamba (Bolivia) en geeft les aan het Theologisch Seminar.

Hulp bij missionair-zijn

Organisaties die initiatieven kunnen ondersteunen

Hoe missionair is de gemeente waar jij bij hoort? Hoe is jouw gemeente missionair aanwezig in jouw omgeving? Wat zijn de mogelijkheden van jouw gemeente? Dit zijn vragen die je kunnen vermoeien of die juist een verlangen aanwakkeren. We herkennen dat het niet altijd lukt om missionair te zijn. Soms lukt het niet óndanks een echt verlangen of de juiste initiatieven. Ook herkennen we dat missionaire initiatieven voor spanning kunnen zorgen. Daarom zijn er organisaties die kerken ondersteunen in het missionair gemeente-zijn, en helpen met deze vragen om te gaan.

Van oudsher is ‘missionair’ verbonden aan ‘zending’. Elke kerk heeft haar eigen plekje in de missie van Jezus voor de wereld, en is zelf verantwoordelijk voor het initiatief daarin. Ook voor de organisatie en financiering daarvan. Toch valt het soms niet mee om missionair verlangen effectief om te zetten in het bereiken van anderen met het goede nieuws. Allerlei redenen en oorzaken spelen daarin mee. Deze zijn vaak goed te begrijpen, maar we hoeven ons daar niet bij neer te leggen. Juist ook omdat missionaire gemeenten vaak fris en energiek zijn. Sterker nog, uit onderzoek is gebleken dat missionaire initiatieven meer niet-kerkelijken bereiken dan gevestigde kerken doen, doordat ze meer doelgericht missionair zijn.

Missionaire initiatieven nemen daarmee een sleutelpositie in voor de missie van de kerk. Hier gebeurt wat in bedrijven vaak ‘development’ of ‘lab’ heet. Bij Philips en Shell hangt vrijwel alles af van hoe die afdeling het doet. Daar vinden experimenten en innovatie plaats die uiteindelijk het hele bedrijf ten goede komen. Je zou kunnen zeggen dat een kerk vitaler wordt als ze missionair werk opzet en dat ze zo ook tot zegen is voor andere kerken. Zeker als mensen tot geloof komen. Niets brengt meer feest in de kerk dan de doop van iemand die thuiskomt bij God.

Creativiteit en weerstand?

Binnen de gereformeerde kerken neemt de diversiteit aan missionaire initiatieven toe. In het begin was er vooral sprake van evangelisatieprojecten en in een later stadium gemeentestichtingsprojecten. Wij zien steeds meer nieuwe experimenten die in benadering, opzet en doelgroep sterk kunnen verschillen. Er ontstaan buurtkerken, missiegroepen, kloostergemeenschappen en pop-upkerken.

Gienke
Boersma

.....
**Missionaire
gemeenten zijn vaak
fris en energiek**

Missionaire initiatieven – zoals deze huiskamer-bijeenkomst – bereiken meer niet-kerkelijken dan gevestigde kerken doen

Buurtkerken, missiegroepen en pop-upkerken; kerken zijn creatief

Daaruit blijkt dat kerken creatief zijn in het zoeken naar aansluiting bij de mensen in hun omgeving. Soms stuit dit ook op weerstand. In Handelingen 15 zien we ook iets dergelijks. Paulus wilde zoveel mogelijk heidenen winnen voor Christus. Hij was daarin heel creatief. Paulus was een pionier en bracht het evangelie op plaatsen waar het nog onbekend was. Hij stichtte gemeenten en hoopte dat die op hun buurt het evangelie weer verder zouden verspreiden. Het missionaire werk van Paulus en Barnabas wordt door God gezegend en velen komen tot geloof. Toch krijgen ze de wind van voren. Hoe halen jullie het in je hoofd om niet-Joden toe te laten, hen niet te besnijden en te stellen dat ze zich niet aan allerlei regels hoeven te houden? De grens was voor de moederkerk bereikt: dit is onze kerk niet meer! De spanning is om te snijden en het raakt aan de identiteit van de kerk. Met elkaar komen ze er dan ook niet uit en ze moeten terug naar de kern waar het om gaat. Uiteindelijk wordt besloten (samen met de Heilige Geest) het de ander niet te moeilijk te maken. Niet-Joden hoeven alleen de regels te volgen die echt nodig zijn. Er wordt ruimte gegeven aan Paulus en Barnabas.

Elkaar steunen

Hier wordt zichtbaar dat we elkaar nodig hebben. Geen enkele gemeente kan in haar missionaire werk op zichzelf staan. Al in de tijd van het Nieuwe Testament wordt dat duidelijk. Na Handelingen 15 wordt dit ook op een mooie manier zichtbaar in de collecte voor Jeruzalem (2 Kor. 8). Kerken hebben elkaar nodig, we kunnen elkaar

helpen om de kerntaken uit te voeren. Missionair werk is zo'n kerntaak. Het kerkverband kan zelfs de 'duurzaamheid' van lokaal missionair werk bevorderen, door het delen van ervaringen en het aanvullen van de middelen die nodig zijn. Denk daarbij aan (geschoolde) mensen, aan financiën, en aan de theologie, reputatie en spiritualiteit van de kerk.

Missionaire initiatieven verdienen dus een positief betrokken kerkelijke omgeving bij het waardevolle werk dat ze doen. Gebed, meeleven en het samen vieren van de mooie momenten zijn belangrijke elementen. En tegelijk is er ook opbouwende reflectie nodig op de manier waarop de initiatieven worden vormgegeven en zich verhouden tot de (kern)theologie van de kerken. Voor het kerkverband is het daarnaast van belang om ontwikkelingen te volgen, zowel in de samenleving als van missionair pionierswerk, en de lessen daaruit te kennen. Daarmee wordt het vermogen versterkt om zelf (kansen te leren herkennen om) het evangelie te delen met de omgeving.

Het is dan ook onze visie om gemeenten en mensen te ondersteunen in het verspreiden van het goede leven met God. Wij geloven dat de kerk geroepen is om het evangelie te delen in woorden en daden. Zodat mensen in haar omgeving iets opmerken van de liefde van God en Jezus Christus leren kennen. We willen missionair denken stimuleren en op de

Kerken hebben elkaar nodig

We willen missionair denken stimuleren en op de agenda houden

Het mobiele kerkje in Beilen komt letterlijk naar de mensen toe

agenda houden. En we willen mensen die missionaire kansen zien, stimuleren om deze kansen handen en voeten te geven. Dat doen we door advies en toerusting, en waar nodig een kleine financiële impuls. Een aantal voorbeelden van het aanbod wordt hieronder beschreven.

Toerusting pioniers en ambtsdragers

De missie van de kerken vraagt om voor hun taak toegeruste pioniers en ambtsdragers. Voor toerusting en opleiding van pioniers en hun teams kan externe deskundigheid ingeroepen worden. De missionaire master van de Theologische Universiteit in Kampen en diverse onderzoeken spelen daarin een belangrijke rol, net als coaching en begeleiding op het werkveld. Voor ambtsdragers en 'gewone' gemeenteleden bieden diverse organisaties ondersteuning en toerusting aan. Het Diaconaal Steunpunt, Missionair Steunpunt en Praktijkcentrum zijn organisaties binnen de GKV en NGK die zich hiermee bezighouden en waar mogelijk samenwerken.

Financiële ondersteuning

In de praktijk is gebleken dat financiële ondersteuning vaak een extra prikkel is om missionaire plannen te ontwikkelen. De beschikbaarheid van fondsen kan ook een drempel wegnemen voor regio's waar wel missionaire kansen gezien worden, maar de financiële middelen ontoereikend zijn. Daarom is er een financieel vangnet voor kerken en regio's die minder draagkrachtig zijn of waar zich veel missionaire kansen voordoen. Zo wordt onderlinge solidariteit binnen het kerkverband vormgegeven.

Het deputaatschap Ondersteuning kerken, classes en missionaire initiatieven (DO) organiseert deze steun in de vorm van startsubsidies en aanvullende financiële steun. Er is een 'handreiking financiële steun voor missionaire initiatieven', meer informatie via do@gkv.nl. Ook Verre Naasten draagt bij aan steun voor missionaire initiatieven, met in het bijzonder aandacht voor de kansen die er liggen op het gebied van migratie en andere culturen in Nederland. Zo worden onder anderen migrantenevangelisten gesteund, en ook initiatieven die zich richten op het bereiken van migranten en buitenlandse studenten met het evangelie.

Praktijkcentrum

Bij het Praktijkcentrum is het missionaire aspect een integraal onderdeel van gemeenteopbouw. Gemeenten kunnen bij het Praktijkcentrum terecht voor hun vragen rond missionaire en diaconale kerkvernieuwing. Gemeenten kunnen begeleid worden, bijvoorbeeld bij een missionair initiatief of wanneer zo'n initiatief spanning oplevert met de moedergemeente. Ook in het jongerenwerk wordt geholpen met het opzetten van missionaire initiatieven en de vertaling van de boodschap naar het leven van vandaag (door onder meer gebruik te maken van film, muziek enz.). In het Praktijkcentrum participeren de Theologische Universiteit Kampen en hoge-

.....
Een financieel
vangnet als
onderlinge
solidariteit binnen
het kerkverband

Open Blik helpt om samen in gesprek te zijn over het delen van geloof, hoop en liefde

Open Blik

Noem drie redenen om niet te evangeliseren. Een collega vraagt wat je geloof voor jou betekent, wat zeg je? Welke pijn of welk verdriet zou je als eerste oplossen? Welk onrecht raakt jou het meest op dit moment? Dit zijn een paar voorbeelden van de meer dan zestig vragen, stellingen of dilemma's uit *Open Blik*. Een spel dat je helpt om samen in gesprek te zijn over het delen van geloof, hoop en liefde. Persoonlijk en als gemeente. Je kunt het spelen met je kring, je gespreksgroep, op een gemeenteavond of met je vrienden. Het is een spel zonder spelregels. Pak gewoon om de beurt een kaart en geef een eerlijk antwoord.

Bestel *Open Blik* voor € 7,50 op www.integralmission.nl/openblik.

school Viaa. Docenten brengen hun kennis in rond diaconaat, pastoraat en (integral) mission. Daarnaast doen medewerkers van het Praktijkcentrum onderzoek naar missionaire gemeenschapsvorming en duurzame ontwikkeling van gemeenten.

Kleine Gereformeerde Missionaire Ecclesiologie

Recent hebben medewerkers van het Praktijkcentrum en de Theologische Universiteit Kampen de *Kleine Gereformeerde Missionaire Ecclesiologie* geschreven. Om de begrippen 'missionair' en 'gereformeerd' te verduidelijken. Niet alleen worden bijbelse en gereformeerde lijnen geschetst met betrekking tot missionaire initiatieven, ook worden lessen van mis-

.....
Als gemeente
groei- en pijnpunten
ontdekken door
middel van een spel

sionaire projecten gedeeld. Het boekje is te vinden op www.missionair.nl. Via deze website delen onderzoekers van het Praktijkcentrum, hogeschool Viaa en de Theologische Universiteit Kampen, hun inzichten en onderzoeksresultaten. Want wat betekent het om missionair te zijn? Je vindt er een spel dat je als gemeente kan helpen om groei- en pijnpunten te ontdekken die kunnen opspelen bij missionaire kerkvernieuwing. Het mooie van dit spel is dat je van tevoren de knelpunten en weerstanden die kunnen ontstaan, leert kennen. Zo kun je deze op een zinvolle en opbouwende manier bespreken en ben je met elkaar beter voorbereid.

Het Praktijkcentrum ontwikkelde een spel rond missionaire kerkvernieuwing

.....
Met een startgids kun je ontdekken wat past bij jouw gemeente

Kerk in de buurt

De NGK en GKv hebben de handen ineengeslagen en hebben hun Missionair Steunpunt en Diaconaal Steunpunt samengevoegd. Via de website www.integralmission.nl willen zij kerken en kerkleden informeren, inspireren, toerusten en praktisch ondersteunen om diaconaal-missionair actief te zijn in de eigen buurt. Er wordt samengewerkt met een breed netwerk van plaatselijke initiatieven, kerken en organisaties. Zo is samen met Nederland Zoekt en de CGK het boek *Een kerk die kan* uitgegeven; een bijbehorend werkboek volgt.

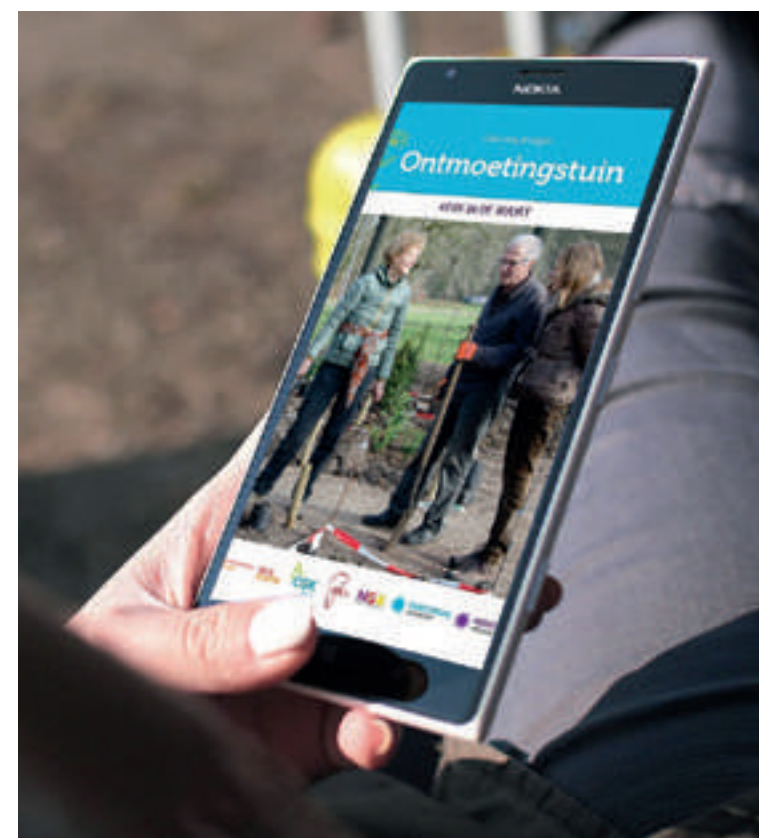
Daarnaast wordt nauw samengewerkt met de PKN in *Kerk in de buurt*. Dit project spoort succesvolle initiatieven op die zich lokaal

al hebben bewezen én de belofte in zich dragen ook in andere plaatsen succesvol te kunnen worden. Plaatselijke gemeenten worden op weg geholpen bij het ontplooiën van deze initiatieven. Aan de hand van een praktische startgids kun je ontdekken hoe jouw buurt eruitziet en wat past bij jouw gemeente. Daarna kun je een van de voorbeelden kiezen om mee aan de slag te gaan in de buurt of je kunt een eigen initiatief vormgeven. Ga voor meer informatie naar www.kerkindebuurt.nl.

Platform integral mission

In het platform integral mission, waarin ook Verre Naasten en deputaten Ondersteuning participeren, worden praktijkervaringen gedeeld. De samenwerking heeft een belangrijke netwerkfunctie en verbindt vragen uit de kerken met ervaringen en kennis van andere initiatieven en organisaties. Zo kunnen we inspelen op trends in de samenleving en missionaire praktijk. Het platform is een belangrijke ingang naar advies, toerustingsmogelijkheden en financiële steun. Het is te benaderen via de deelnemende organisaties (Diaconaal Steunpunt, Missionair Steunpunt, Verre Naasten en DO).

Dit artikel is geschreven door Gienke Boersma-Vreugdenhil, in samenwerking met Anko Oussoren en Derk Jan Poel. Hun organisaties zetten zich in om gemeenten te ondersteunen bij het invullen van hun missionaire roeping.

Kerk in de buurt geeft voorbeelden van initiatieven om mee aan de slag te gaan

Praktische informatie

- Voor coaching en begeleiding van missionair werkers, neem contact op met het Missionair Steunpunt www.missionairsteunpunt.nl of het Praktijkcentrum www.praktijkcentrum.org
- Inspiratie via www.diaconaalsteunpunt.nl, www.kerkindebuurt.nl, www.missionair.nl en www.praktijkcentrum.org
- Advies en handreiking financiële steun voor missionaire initiatieven via do@gkv.nl
- Mission-projecten met en voor andere culturen in Nederland: g.boersma@verrenaasten.nl
- Achtergronden en gereformeerde visie op missie: www.missionair.nl/missionaire-kerkvernieuwing/
- Toerusting van kerken: www.praktijkcentrum.org/missionair-en-diaconaal/, www.missionairsteunpunt.nl en www.diaconaalsteunpunt.nl

Samen nadenken over missionair-zijn

Hoe ben je als kerk vandaag de dag missionair? Die vraag staat centraal tijdens de werkconferentie *Kerk zijn op de rand* op 25 januari in Utrecht. Deze conferentie biedt een gevarieerd programma vol inspirerende verhalen, praktische workshops en verschillende uitwisselingsmomenten. Om samen na te denken over missionair kerk-zijn anno 2020. Het doel is een brug te slaan tussen de missionaire praktijk en de lokale kerken. En een beweging in gang te zetten om op een frisse manier missionair aanwezig te zijn in de samenleving.

Tim Vreugdenhil presenteert een 'missionaire trendrede' waarin de veranderingen in de samenleving worden benoemd. Veranderingen die ook nieuwe kansen bieden om mensen te bereiken met het evangelie.

De rode lijn in de conferentie wordt gevormd door zes 'kantelkansen'.

1. Van doen naar zijn, van moeten naar ontmoeten
2. Van kerkverband naar netwerk
3. Van zondag naar maandag, van woorden naar daden
4. Van secularisatie naar spirituele nieuwsgierigheid
5. Van digitale afstand naar reallife nabijheid
6. Van wit naar kleurrijk

Hierover worden workshops en tafelgesprekken gehouden. Daarnaast zijn er vier themaworkshops die de volgende thema's belichten:

- Contextualisatie (wat is het goede nieuws voor mensen van nu?),
- Nieuwe vormen van kerk-zijn,
- Als christelijke gemeenschap present zijn in de samenleving,
- Als individu bijdragen aan de samenleving vanuit je geloof.

Meer informatie en aanmelden op www.kerkzijnopderand.nl.

Uw lichaam

Uw lichaam heeft handen die kunnen genezen
Verstand dat vol wijsheid is, kennis verspreidt
Uw lichaam heeft oog voor de zwakken, de wezen
En oor voor 't verhaal van degene die lijdt

Uw lichaam zet voet op verloren terreinen
Uw mond profeteert over zegen en vloek
Waar uw lichaam komt, zal de wanhoop verdwijnen
Want U bent altijd naar de mensen op zoek

Wij zijn uw lichaam... ja, wij zijn de leden
Van U die ons hoofd bent en die ons bestuurt
Uw instrumenten van liefde en vrede
En ook uw gerechtigheid die soms wat schuurt

En liefde fungeert als de spieren en pezen
Uw Woord is de bloedbaan van vrede en recht
Gezondheid ontstaat als we uw woorden lezen
En daarna ook uitvoeren wat U ons zegt

Lichaam, sta op! Laat de voeten weer lopen
De handen genezen, de ogen weer zien
Laat deze wereld niet tevergeefs hopen
Dat liefde bestaat en hen redt bovendien

Anne Lies Mossel-de Kievit